

משנה מסכת ביצה (מ)

• [פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#)

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)
[משנה ט](#) [משנה י](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק ה

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

פרק א - משנה א

בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בְּיוֹם טוֹב, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, תֹּאכֵל. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, לֹא תֹאכֵל **{ט}**. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, שְׂאֵר בְּכֵזִית וְחֶמֶץ בְּכֹוֹתֶבֶת **{יא}**. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, זֶה וְזֶה בְּכֵזִית **{יב}** :

ר"ע מברטנורה **ביצה שְׁנוּלָדָה בְּיוֹם טוֹב.** [ביום טוב] שְׁלֹאֲחַר שַׁבַּת עֶסְקִינָן **{א}**. וְטַעַמֵיהוּ דְבֵית הַלֵּל דְאָמְרֵי לֹא תֹאכֵל, מִשּׁוּם דְכָל בִּיצָה דְמִתְיַלְדָא הָאִידְנָא, מֵאֲתָמוּל **{ב}** גְמָרָה לֵה, וְנִמְצָאת שַׁבַּת מְכִינָה לְיוֹם טוֹב, וְהִתּוֹרָה אָמְרָה (שְׁמוֹת טז) וְהִיא בְּיוֹם הַשְּׁשִׁי וְהִכִּינוּ **{ג}**, וְסַתָּם שְׁשִׁי חַל הוּא, חַל מְכִין לְשַׁבַּת, וְחַל מְכִין לְיוֹם טוֹב, דְּיוֹם טוֹב נִמְי אֶקְרִי שַׁבַּת **{ד}**, וְאִין יוֹם טוֹב מְכִין לְשַׁבַּת וְלֹא שַׁבַּת מְכִינָה לְיוֹם טוֹב **{ה}**. וְהִכְנָה כִּי הָדָּ דְבִיצָה אָף עַל גַּב דְּבִידֵי שְׁמַיִם הִיא, מְקַרְיָא הִכְנָה. וּמִיָּהוּ שַׁבַּת וְיוֹם טוֹב דְּחֻשִׁיבִי, בְּעֵיא סְעוּדָתוֹן הַזְּמָנָה בְּחַל, וְאִין אֶחָד מֵהוֹן מְכִין לְחַבְרוֹ אֶפְלוּ בְּהִכְנָה דְּבִידֵי שְׁמַיִם, אֲבָל סְעוּדָת חַל לֹא חֻשִׁיבָא וְלֹא בְּעֵיא הַזְּמָנָה, הַלְכָד בְּאֶחָד בְּשַׁבַּת בְּעַלְמָא שְׁאִינוּ יוֹם טוֹב לִית לָן לְמִיסַר בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בּוֹ לְפִי שְׁנַגְמָרָה בְּשַׁבַּת, דְּסְעוּדָת חַל לֹא אֶצְרָכָה רַחֲמָנָא זְמוּן מְבַעוּד יוֹם. וְאֶסְרוּ בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בְּכָל יוֹם טוֹב, וְאָף עַל פִּי שְׁאִינוּ אַחַר שַׁבַּת, גְּזָרָה מִשּׁוּם יוֹם טוֹב שְׁאֲחַר שַׁבַּת. וְכֵן אֶסְרוּ בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בְּכָל שַׁבַּת לְגַמְעָה חִיָּה, גְּזָרָה מִשּׁוּם שַׁבַּת שְׁאֲחַר יוֹם טוֹב. וְשַׁבַּת וְיוֹם טוֹב הַסְמוּכִים זֶה לְזֶה, בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בְּזֶה אֶסְוֶרָה בְּזֶה **{ו}**. וְכֵן שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה **{ז}**. אֲבָל שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים שֶׁל גְּלוּת, דְּמַמָּה נִפְשָׁד אֶחָד מֵהֶם חַל, בִּיצָה שְׁנוּלָדָה בְּזֶה מִתְרַת בְּזֶה **{ח}**: **שְׂאֵר בְּכֵזִית.** לְעַנְנָן אֶכִּילָה כְּלִי עַלְמָא לֹא פְּלִיגִי דְזֶה וְזֶה בְּכֵזִית, מִדְּפַתַח הַכְּתוּב בְּשְׂאֵר וְסִיִּם בְּחֶמֶץ, שְׂאֵר לֹא יִמְצָא בְּבַתִּיכֶם כִּי כָל אוֹכֵל מִחֶמֶץ (שְׁמוֹת יב), לוֹמַר לָד זֶהוּ שְׂאֵר וְזֶהוּ חֶמֶץ, כְּזֶה כֵּן זֶה. כִּי פְּלִיגִי לְעַנְנָן בְּעוֹר, בֵּית שְׁמַאי סְבָרִי מִדְּכַתֵּב רַחֲמָנָא לְתַרְוִיָּהוּ, שְׂאֵר וְחֶמֶץ **{י}**, וְלְכַתּוּב חֶמֶץ שְׂאִין חֲמוּצוֹ קִשָּׁה וְאֶפְלוּ הַכִּי חִיב לְבַעַר וְקַל וְחָמַר לְשְׂאֵר שְׁחֲמוּצוֹ קִשָּׁה, אֶלָּא שְׁמַע מִנָּה שְׁעוּרוֹ שֶׁל זֶה לֹא כְּשְׁעוּרוֹ שֶׁל זֶה, וְלֹא יִלְפִינָן בְּעוֹר מֵאֶכִּילָה. וּבֵית הַלֵּל סְבָרִי זֶה וְזֶה בְּכֵזִית, דִּילְפִינָן בְּעוֹר מֵאֶכִּילָה. וּמִשּׁוּם דְּהִנָּד תִּלְת מְלִי מְקִלֵי בֵּית שְׁמַאי וּמְחַמְרֵי בֵּית הַלֵּל גְּבִי יוֹם טוֹב, תִּנָּא לְהוּ הִקָּא גְּבִי הַדְּדִי: **בְּכֹוֹתֶבֶת.** תְּמָרָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] בגמרא. ואף על גב דמסקינן דיום טוב דעלמא נמי אסורה, אפלו הכי מוקמינן למתניתין בעקר הדין. והא דנקט יום טוב ולא שבת ויהיה פרושו שבת שאחר יום טוב, דהוה אמינא דוקא שבת סעודתו בעינא הכנה ואין יום טוב מכין לשבת, אבל יום טוב שאחר שבת אימא לא לתסר, דכחל שווינהו שאין סעודתו בעי הכנה, הלכך איצטריך למתני יום טוב, ושבת אתיא במכל שכן. ועין תוספות יום טוב: **[ב]** גמרא. דאלו היום גמרה קימא לו בערובין דשבת מכינה לעצמה והוא הדין יום טוב. וקאמר גמרה, דאלו לא גמרה אף על פי שנתגדל לא מיתסרי, דאי הכי ביום טוב אחר שבת היכי שחטינו, והלא כבר נתגדלו בשבת, אלא דלא חשבו לה הכנה אלא כי גמרה, שאז מתחדשת בריה חדשה לגמרי. הר"ן: **[ג]** דעל פרחד בא לאשמעינן דאפלו הכנה בידי שמים כגון ביצה אסורה, דאי משום הכנה בידי אדם כלומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום, הא בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו. רש"י: **[ד]** שכן כתיב בהו שבתון בפרשת אמר, גם ממחרת השבת דעמר פרשו רבותינו זכרונם לברכה ממחרת יום טוב: **[ה]** גמרא. דכיון דשמעינן דאין יום טוב מכין לשבת, ולפינו מקל וחמר דאין שבת מכינה ליום טוב. הר"ן: **[ו]** ואף על גב דמאתמול היא נגמרת, מכל מקום כשנולדה בשבת הרי זו הכנה, דגם בשעת לידה שיד הכנה. ועין תוספות יום טוב: **[ז]** שמתחלה לא מחמת ספק התחילו לעשות. ועין תוספות יום טוב: **[ח]** מה שאין כן שבת ויום טוב הסמוכים, ואף על פי שהיום טוב הוא יום טוב שני, דשבת מיהו ודאי קדש הוא, ויום טוב הסמוך לה נמי שמה יום טוב גמור הוא. הר"ן: **[ט]** לא תאכל. ואפלו לטלטל נמי לא כו', אלא משום דסתמא ביצה לאכילה קימא, נקט כי האי לישנא. תוספות. ועין תוספות יום טוב: **[י]** גמרא. ורצונו לומר לא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר [שמות יג] דכתב לאו בכל חדא, מה שאין כן באכילה, דנתינת טעם, כי כל אכל כתיב [שם יב]: **[יא]** בככותבת. דהואיל וידענו דשעורו של זה לא כשעורו של זה, נוקים ליה שעורא כדאשכחנא בעלמא: **[יב]** בכזית. וקראי צריכי דאי כתב שאר הנה אמינא משום דחמוצו קשה כו', ואי כתב חמץ משום דראוי לאכילה. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ביצה שנולדה ביו"ט בית שמאי אומרים תאכל כו': המוקצה נאסר לאכלו ביום טוב. ומוקצה הוא הדבר שהפרישו מאכילה ונתכוין עליו שלא לאכלו. וכמו כן נולד אסור ביום טוב. ונולד הוא הדבר שיאסור ביום טוב מה שלא חשב עליו כמו הפירות הנובלות מן האילנות. ועל אלו השני עיקרים תסוב זו המסכתא. ואין מחלוקת ביניהם בזה המקום. וכשיהיה שום עוף עומד לגדל ביצים בלבד ולא לשחיטה ולאכילה אין מחלוקת בין ב"ש וב"ה שביצתה שנולדה ביום טוב אסורה לפי שאותו עוף מוקצה אבל המחלוקת בתרנגולת העומדת לאכילה. וטעם איסור בית הלל משום הכנה הוא כי לשון התורה והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואין יום טוב מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב ויש לנו עוד כי הביצה שנולדה היום מאתמול נגמרה כשיחול יום טוב אחר שבת ונולדה ביום טוב אסורה מפני שהשבת הכינה אותה ונאסור אותה בכל יו"ט גזירה יו"ט אחר השבת. וכמו כן תאסר כשנולדה בשבת משום שבת אחר יו"ט. וכמו כן הכנה שהיא ההכנה טבעית אסורה גזירה מדרבנן ובה חולקין בית שמאי ומתירין אותה. אבל אם ההכנה היא

במלאכה מיו"ט לשבת הרי היא אסורה לדברי הכל. וממה שאתה חייב לדעת כי בזמן הזה שאנו עושין שני ימים טובים ביצה שנולדה ביום טוב ראשון תאכל בשני חוץ משני ימים טובים של ראש השנה מפני שהם קדושה אחת וכאילו שניהם יום אחד. וכן שבת ויום טוב נולדה בזה אסורה בזה. ודע כי כל מה שנאסר באכילה ביום טוב אסור לטלטלו ממקום למקום. וכבר קדמו לך מזה עקרים בשבת: ושאור הוא השאור עצמו שבו מחמיצים העיסה. ואין מחלוקת בין בית שמאי ובית הלל כי שאור וחמץ לענין אכילה בכזית ואמר יתעלה שבעת ימים שאור לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל חמץ אמרו חכמים פתח הכתוב בשאור וסיים בחמץ לומר לך זהו שאור זהו חמץ אבל מחלוקתם לענין ביעור בית שמאי אומרים על כל פנים יש ביניהם הפרש ואם לאו למה אמר חמץ ולמה אמר שאור אלא כיון שהשוה ביניהם באכילה יש הפרש ביניהם לענין ביעור ובית הלל אומרים ילפינן ביעור מאכילה והביא בכאן זו ההלכה לפי שהיא מקולי בית שמאי ומחומרי בית הלל והיא דומה לביצה שנולדה ביום טוב: (רמב"ם)

פרק א - משנה ב

השוחט חֵיה וְעוֹף בְּיוֹם טוֹב, בֵּית שַׁמַּי אֹמְרִים, יַחְפֹּר בְּדָקָר וַיִּכְסֶה, וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים, לֹא יִשְׁחֹט, אֶלְא אִם כֵּן הָיָה לוֹ עֶפֶר מוּכָן מִבְּעוֹד יוֹם. וּמוֹדִים, שְׁאִם שְׁחֹט, שְׂיַחְפֹּר בְּדָקָר וַיִּכְסֶה, שְׂאֶפֶר כִּירָה מוּכָן הוּא:

ר"ע מברטנורה השוחט חֵיה וְעוֹף. הבא לשחוט חֵיה וְעוֹף וְנִמְלֵךְ בְּבֵית דִּין כִּיצַד יַעֲשֶׂה: **בֵּית שַׁמַּי אֹמְרִים**. בֵּית דִּין מוֹרִין לוֹ שְׂיִשְׁחֹט לְכַתְּחִלָּה וַיַּחְפֹּר בְּדָקָר נְעוּץ שֶׁהֵכִינוּ מִבְּעוֹד יוֹם, כְּלוּמַר שְׂיַעֲקֹר אוֹתוֹ מִמְּקוֹם נְעִיצָתוֹ וַיַּעֲלֶה עֶפֶר וַיִּכְסֶה בוֹ. וּמִיָּרֵי כְּשֶׁהוּא נְעוּץ בְּעֶפֶר תַּחּוּם הָרְאוּי לְכִסּוּי, שְׂאִינוּ מְחַסֵּר כְּתִישָׁה **[יג]**: דָּקָר. יֵתֵד שְׁנוּעֲצִים בְּאַרְץ. לְשׁוֹן וַיִּדְקֹר אֶת שְׁנֵיהֶם (בַּמִּדְבָּר כח): **שְׂאֶפֶר כִּירָה מוּכָן הוּא**. לָאוּ אִמְלַתְיָהוּ דְּבֵית שַׁמַּי וּבֵית הַלֵּל קֵאֵי, אֶלְא מְלַתָּא בְּאַנְפֵי נַפְשָׁה הִיא, וְהָכִי קֵאֲמַר וַאֲפֹר כִּירָה מוּכָן הוּא וְאִינוּ צְרִיךְ הַזְמָנָה, דְּדַעְתִּיהָ עֲלוּיָהּ. וְלֹא שְׁנוּ אֶלְא שְׁהַסֵּק מְעַרְב יוֹם טוֹב, אֲבָל הַסֵּק בְּיוֹם טוֹב אֲסוּר **[יד]**, דְּלִיכָא לְמִימַר

דַּעֲתִיָּה עֲלוּיָה מֵאֲתָמוּל. וְאִם רָאוּי לְצִלוֹת בּוֹ בַּיָּצָה, שְׁעֲדִין הוּא רִמְץ חֵם, אֶף עַל פִּי שְׁהֶסֶק בְּיוֹם טוֹב מִתֵּר לְכִסּוֹת בּוֹ, דְּאִיֵּדִי דַחְזִי לְהַפּוֹכֵי בֵּיהַ לְצִלוֹת בּוֹ בַּיָּצָה, שְׁקִיל לִיָּה נִפְי וּמְכִסָּה בּוֹ : (ר״ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [יג] דְּכַתִּישָׁה תּוֹלְדָה דְּטוֹחַן הִיא. אֲבָל מָה שְׁנוֹטֵל הָעֶפֶר וְעוֹשָׂה גִמְא, אֶף עַל גֵּב דְּקִימָא לָן חוֹרֵשׁ בְּכָל שְׁהוּא כּוֹי, אֲמַרְיָנוּ בְּגִמְרָא הֲנִי מְלִי הִיכָא דְּמִתְקִין, הִכָּא מְקַלְקֵל (וְשָׂרֵי לְכַתְּחִלָּה מִשּׁוּם שְׂמַחַת יוֹם טוֹב), כְּלוּמַר דְּמִיָּרִי בְּמָקוֹם שְׁהִגְמָא מְקַלְקֵל כְּמוֹ בְּבֵית אֹו בְּחֶצֶר, אֲבָל בְּשֻׁדָּה לֹא : **[יד]** דְּבִיּוֹם טוֹב קִימָא לָן כְּמֵאן דְּאִמַר מְקַצָּה אֲסוּר. וְהִתּוֹסְפוֹת כְּתָבוּ דְּהִכָּא לְכִלֵּי עֲלָמָא אֲסוּר, דְּהוּי נוֹלֵד גְּמוּר, דְּמַעֲקָרָא עֲצִים וְהִשְׁתָּא אֲפֵר : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **השוחט חיה ועוף ביום טוב ב"ש אומרים כו' :** אינו רוצה בכאן באמרו השוחט חיה ועוף לומר מי ששחט שיורה זה הענין דיעבד אין לכתחלה לא אלא רוצה לומר האיש השוחט כשנמלך בנו איך ישחט ביום טוב היאך נשיב לו. בית שמאי אומרים נתיר לו לחפור בדקר על הדרך שנוכיר לקמן וישחוט ויכסה. ובית הלל אוסרים אלא אם כן היה לו עפר מוכן ויחד לו מקום מערב יום טוב. ואמר מודים שאם שחט שיחפור בדקר ויכסה בשני תנאים האחד שיהיה אותו הדקר נעוץ בארץ ויעקור אותו ובשעת עקירתו יעקור העפר. והשני שיהיה העפר תיחוח כלומר קל ולא יהיה קשה ועב כדי שלא יהיה חופר. ומה שאמרו ב"ש יחפור בדקר ויכסה על אלו הפנים אמרוהו. ושאפר כירה מוכן הוא אין רוצה בזה שהן מודין שאפר כירה מוכן הוא כי לא היה ביניהם משא ומתן על האפר. אבל הוא פתיחת דברים והודיעך כי האפר מוכן הוא ומותר לשחוט עליו. ובתנאי שיהיה אפר שהוסק מערב יום טוב ולא בשלו בו ביום טוב אבל אם הוסק האפר ונעשה ביום טוב אסור לשחוט עליו לפי שהוא נולד אבל אם היה חם ביותר כדי לצלות בו ביצת תרנגולת וכיון שהוא ראוי לבשל בו יהיה מותר לטלטלו ולשחוט בו : (רמב"ם)

פרק א - משנה ג

בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, אֵין מוֹלִיכִין אֶת הַסֵּלָם מְשׁוּבָּד לְשׁוּבָּד, אֲבָל מִטְּהוֹ מִחֲלוֹן לְחֲלוֹן. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, לֹא יִטַּל,

אָלָא אַם כֵּן נֶעֱנֶע מִבְּעוֹד יוֹם. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, עוֹמֵד וְאוֹמֵר {טז} זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל :

ר"ע מברטנורה אין מוֹלִיכִין אֶת הַסֵּלִם מִשׁוּבָד לְשׁוּבָד. בְּסֵלִם שֶׁל עֲלִיָּה כְּלִי עֲלֵמָא לֹא פְּלִיגֵי דְאָסוּר, וּבְסֵלִם שֶׁל שׁוּבָד נִמְי כְּשֶׁהוּא מוֹלִיכֵוּ בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים מוֹדוּ בֵּית הַלֵּל דְאָסוּר, שֶׁהַרְוָאָה אוֹמֵר לְתַקֵּן גְּגוּ הוּא מוֹלִיכֵוּ וְעוֹשֶׂה מְלֵאכָה בְּיוֹם טוֹב. כִּי פְּלִיגֵי שְׁמוֹלִיכֵוּ בְּרִשׁוֹת הַיַּחֲדוּ וְאִין בְּנֵי אָדָם רוֹאִים אוֹתוֹ. בֵּית שְׁמַאי סְבָרִי אִין מוֹלִיכִין, שְׁכַל דְּבַר שְׁאָסְרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינן אֶפְלוּ בְּחֻדְרֵי חֻדְרִים אָסוּר. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין, אַף עַל גַּב דְּבַעְלָמָא דִּינָא הֵכִי הוּא, הֵכָא שְׂרִי מְשׁוּם שְׁמַחַת יוֹם טוֹב {טז} : מַחְלוּן לְחֵלוּן. בְּאוֹתוֹ שׁוּבָד עֲצָמוּ, שְׁכַד דְּרַךְ שׁוּבָד לְהִיּוֹת בּוֹ [מַחְצוֹת הַרְבֵּה] קֵן לְכָל זוּג וְזוּג, וְחֵלוּן לְכָל קוּ וְקוּ : זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל. פְּלוּגְתִּיהוּ דְּבֵית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל דְּוָקָא בְּבִרְכָה רֵאשׁוּנָה. שְׁדַרְךָ מְגַדְלֵי יוֹנִים תְּמִיד לְהַנִּיחַ בְּרִכָה רֵאשׁוּנָה, דְּהֵינּוּ שְׁתֵּי גוֹזְלוֹת רֵאשׁוּנוֹת, שֶׁהָאִמָּהוֹת מְשַׁתְּעִשְׁעוֹת בְּהוֹן וְלֹא יִבְרָחוּ. וּבֵית שְׁמַאי סְבָרִי דְּבַדְבּוּר בְּעֵלְמָא לֹא סָגִי, דְּלָמָא כִּי שְׁקִיל לְהוֹ לְמַחַר אֶתִּי לְאִמְלוּכֵי וְחִיס עֲלִיהוּ וְהוּי טְלִטוּל שְׁלֵא לְצַרְךָ, אֲבָל מְשַׁנְעֵנֶע וּמְשַׁמֵּשׁ בְּהוֹן מִבְּעוֹד יוֹם לְשַׁחֲיטָה וְלֹא חֵס עֲלִיהוּ תּוּ לֹא חִישִׁינָן דְּחִיס. וּבֵית הַלֵּל סְבָרִי לֹא גְזָרִינָן דְּלָמָא חִיס עֲלִיהוּ, וְאֶפְלוּ בְּבִרְכָה רֵאשׁוּנָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טז} וְאֵף עַל גַּב דְּלַעֲיֵל לֹא הִתִּירוּ אֶלָּא בְּדָקָר נְעוּץ (נְעַפְר תַּחֲוִים לֹא מְהִנֵּי מְשׁוּם חֲשָׁדָא דְּחַפְיָה. רש"י), וְהֵכָא נִמְי אִיכָּא חֲשָׁדָא דְּלַהֲטִיחַ גְּגוּ, תַּרְצוּ בְּגַמְרָא דְּהָכָא שׁוּבְכוּ מוֹכִיחַ עֲלֵיו. וּפְרַשׁ הַר"ן כְּלוֹמֵר שׁוּבְכוּ שֶׁל סֵלִם מוֹכִיחַ, שֶׁהוּא נִכְרָ שֶׁהוּא לְשֵׁם שׁוּבָד : {טז} וְאוֹמֵר. מִבְּעוֹד יוֹם. רש"י : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים אִין מוֹלִיכִין אֶת הַסֵּלִם כּו' : בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים לֹא יִטוּל אֵלָא אִם כֵּן נֶעֱנֶע כּו' : אִין מַחְלוּקַת בֵּינֵיהֶם בְּסוּלָם שֶׁל עֲלִיָּה שְׁאָסוּר לְטַלְטְלוּ וְאִין חוֹלְקִין בְּסוּלָם שֶׁל שׁוּבָד בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים שְׁאָסוּר לְהוֹלִיכֵוּ מִשׁוּבָד לְשׁוּבָד כִּי הַרְוָאָה אוֹתוֹ מוֹלִיךְ סוּלָם יֹאמֵר לְתַקֵּן גַּג בֵּיתוֹ מוֹלִיכֵוּ וּיִחְשׁוּד אוֹתוֹ בַּחֲלִיל מוֹעֵד אֲבָל הַמַּחְלוּקַת בֵּינֵיהֶם הוּא בְּרִשׁוֹת הַיַּחֲדוּ בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים כֹּל מִקוּם שְׁאָסְרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינן אֶפְלוּ בְּחֻדְרֵי חֻדְרִים אָסוּר וְהַדְּבַר כֵּן הוּא אֲבָל בֵּית הַלֵּל מִתִּירִין זֶה הַמַּעַט מִפְּנֵי שְׁמַחַת יוֹם טוֹב. וְמָה שְׁאָמְרוּ בֵּית שְׁמַאי שְׁאָסוּר לִיקַח הַיּוֹנִים בְּיוֹם טוֹב אֵלָא א"כ נֶעֱנֶע מֵעֵרֵב יוֹם טוֹב הוּא בְּבִרְכָה רֵאשׁוּנָה שְׁבֵאוֹתוֹ שׁוּבָד כִּי הָאָדָם חֵס עַל בְּרִיכָה רֵאשׁוּנָה וְשְׁמַאי יִמְלֵךְ וְלֹא יִרְצֶה לְקַחְתָּם וְאַחַר הַכְּנַסַּת יוֹם טוֹב יִמְלֵךְ שְׁנִית וְיִקַּח אוֹתָם וְהֵם מוֹקְצָה אֲבָל בְּבִרְכָה שְׁנִיָּה וְהַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם אִין מַחְלוּקַת וְדִי לוּ שִׁיאֵמֵר זֶה וְזֶה אֲנִי נוֹטֵל : (רמב"ם)

פרק א - משנה ד

זמן שחורים ומצא לבנים, לבנים ומצא שחורים, שנים ומצא שלשה, אסורים {יח}. שלשה ומצא שנים, מתרים. בתוך הקן ומצא לפני הקן, אסורים. ואם אין שם אלא הם, הרי אלו מתרים:

ר"ע מברטנורה זמן שחורים ומצא לבנים. הא מלתא דפשיטא הוא ולא אצטריך למתניה. אלא הכי קאמר, זמן שחורים ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים. והכי פרושא דמתניתין, זמן שחורים בקן זה ומצא בו לבנים, זמן בשני לבנים ומצא בו שחורים, מהו דתימא הני אינהו ואתהפיך אתהפוכי, קא משמע לן {יז}: שנים ומצא שלשה. ואינו מכיר המוכניו, כלן אסורים: שלשה ומצא שנים מתרים. האחד הלך והשנים נשארו. ולא אמרינן כשם שהאחד הלך כן הלכו כלם והני אחריני נינהו: זמן בתוך הקן ומצא לפני הקן. ובתוך הקן לא מצא כלום, אסורים: ואם אין באותו שובך אלא הן הרי אלו מתרין. ואף על פי שיש שובך אחר קרוב לו בתוך חמשים אמה {יט}, אם אין אותו שובך בשורה של שובך זה בשורה אלא בקרן זוית {כ}, לא אמרינן מההוא שובך הקרוב אתו. שהגוזלות כל זמן שאינם פורחים אלא מדדין ברגליהן אינן מדדין אלא כנגד הקן שלהן בשורה, שאם רואין קנייהן כשהופכים לאחוריהם מדדין, ואם לאו אין מדדין: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יז} ולא פרש הר"ב טעמא מאי אמרינן הכי. ולכאורה טעמיה כמאן דאמר רב וקרוב הולכים אחר הרב כו'. אלא שהרמב"ם תלה הדבר בספק מוכן שאסור, וכתב המגיד הטעם מפני שהוא דבר שיש לו מתירין, או שרצו חכמים להחמיר בספק זה: {יח} אסורים. דממה נפשך איכא חד דמערב בהו, וליכא למישרינהו משום דחד בתרי בטיל (דכתיב אחרי רבים להטות. רש"י), דבעלי חיים חשיבי ולא בטלי, ועוד כל דבר שיש לו מתירין אפלו באלף לא בטיל. תוספות: {יט} דמתניתין במדדין שאין יכולין לפרח, ואי ליכא קן בתוך חמשים אמה פשיטא דמתרין, דכל המדדה אין מדדה יותר מחמשים אמה. גמרא: {כ} שזוית הבית בולט להלאה מן השובך וקן זה שזמן בו עומד לצדדין, דאי הוה אתי להכי לא הוה חזי לקניה, שהזוית של בית עומדת לפניו. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זמן שחורים ומצא לבנים לבנים ומצא שחורים כו': רוצה בזה המאמר כשזימן שחורים ולבנים ומצא שחורים במקום לבנים ולבנים במקום שחורים אסורות ביום טוב כי נאמר אותם שזימן פרחו והלכו להם ואלו שמצא אחרים הן שבאו ממקום אחר. וזה התועלת שהשמיענו וכמו כן כשהניח השנים ומצא שלשה נאסרו ממה נפשך אם נוסף עליהם שלישי הרי נתערב המוקצה במוכן ואם הם אחרים הרי כלם אסורים. ואמרו אם אין שם אלא הם הרי אלו מותרין בתנאי שלא יוכלו לעוף ואם יש שובך שני בקרוב מזה השובך אבל אינו עומד בשורתו אלא שיהיה עומד בקרן זווית לימדנו בכאן שלא נאמר מן השובך השני נדדו לזה השובך לפי שהם כשמדדים משובכם והולכין אינן מדדין והולכין אלא בשוה לשובכם ואינן נוטים ממנו: (רמב"ם)

פרק א - משנה ה

בית שִׁמְאֵי אוֹמְרִים, אֵין מְסַלְקִין אֶת הַתְּרִיסִין בְּיוֹם טוֹב. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין אֶף לְהַחֲזִיר. בֵּית שִׁמְאֵי אוֹמְרִים, אֵין נוֹטְלִין אֶת הָעֲלִי לְקַצֵּב עָלָיו בְּשָׂר. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. בֵּית שִׁמְאֵי אוֹמְרִים, אֵין נוֹתְנִין אֶת הָעוֹר לְפָנֵי הַדּוֹרְסוֹ וְלֹא יִגְבְּהֶנּוּ, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עִמּוֹ כַּזֵּית בְּשָׂר. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. בֵּית שִׁמְאֵי אוֹמְרִים, אֵין מוֹצִיאִין לֹא אֶת הַקָּטָן וְלֹא אֶת הַלוֹלֵב וְלֹא אֶת סֵפֶר תּוֹרָה לְרִשׁוֹת הָרַבִּים. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין:

ר"ע מברטנורה תְּרִיסִין. מוֹכְרֵי בְּשָׂמִים יֵשׁ לָהֶן חֲנִיּוֹת הָעֲשׂוּיּוֹת כְּמִין תְּבוֹת, וְעוֹמְדוֹת בְּשׁוֹק, וְאֵינָן מְחַבְּרוֹת לְקַרְקַע. וְתִרִיסִין הֵן דְּלִתּוֹת שְׂסוּגְרִין בְּהֵן פְּתַחֵי אוֹתָן תְּבוֹת, וּפְעָמִים שְׂמִסְלָקִים אוֹתָן תְּרִיסִין מִפְּתַח הַתְּבָה וְשׁוֹטְחִין עֲלֵיהֶן הַסַּמְמָנִין שְׂבִיחֵנוֹת: מִתִּירִין אֶף לְהַחֲזִיר.

בְּתַרְיִסִין שְׂאִין לָהֶם צִיר כָּלֵל כְּלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי דְשָׂרֵי אֶפְלוּ לְנַעַל בְּהוֹן פִּתְחָא [בֵּית שְׁבַתוֹד]: הֶחָצֵר. וּבְתַרְיִסִין שְׂיֵשׁ לָהוֹן צִיר מִן הַצֵּד כְּלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי דְאָסוּר לְנַעַל בְּהוֹן אֶפְלוּ פִתְחֵי חֲנִיּוֹת, דְּדָמֵי לְבָנָן [כא]. כִּי פְּלִיגֵי בְּתַרְיִסִין שְׂיֵשׁ לָהוֹן צִיר בְּאֶמְצַע כְּעֵין בְּלִיטָה וְתוֹחֲבִין אוֹתָהּ בְּחֹר שְׁבָאֲמָצַע דְּפֹן פִּתְחָא חֲנִיּוֹת, בֵּית שְׂמַאי סְבָרֵי גְזָרִין צִיר בְּאֶמְצַע אִטּוּ צִיר מִן הַצֵּד, וּבֵית הֵלֵל סְבָרֵי לֹא גְזָרִין בְּתַרְיִסֵי חֲנִיּוֹת, וְשָׂרֵי לְהַחֲזִיר, מְשׁוּם דְּבָעֵי לְאֶפּוֹקֵי תַבְלִין, וְאִי לֹא שְׂרִית לִיהָ לְאֶהְדוּרֵי לֹא פִתְחָא, וְאֶתִּי לְאֶמְנוּעֵי מְשֻׁמַּחַת יוֹם טוֹב: הָעֵלִי. יָד שֶׁל עֵץ גְּדוֹל הֶרְבֵּה וְעַגֵּל שְׁכוֹת־שֵׁים בּוֹ אֶת הָרִיפּוֹת וְדוּמִיָּהוּ. וּמִפְּנֵי כְּבֹדוֹ וְגִדְלוֹ אֵין תּוֹרַת כְּלֵי עֲלָיו: לְקַצֵּב. לְחַתֵּךְ: וּבֵית הֵלֵל מִתִּירִין. מְשׁוּם שְׁמַחַת יוֹם טוֹב, וְאֶף עַל פִּי שְׂאִין עֲלָיו תּוֹרַת כְּלֵי [כב]: לְפָנֵי בֵית הַדְּרִיסָה. שְׂיִדְרָסוּ עֲלָיו בְּנֵי אָדָם, כְּדִי שְׁלֹא יִפְסִיד: וְלֹא יִגְבִּיהֶנוּ. לְטַלְטְלוּ לְאַחַר הַפְּשֻׁטָּתוֹ: וּבֵית הֵלֵל מִתִּירִין. דְּאִי לֹא שְׂרִית לִיהָ לֹא שְׁחִיט כְּדִי שְׁלֹא לְהַפְסִיד הָעוֹר, וּמִמְנַע מְשֻׁמַּחַת יוֹם טוֹב: לֹא אֶת הַקֶּטָן. וְלֹא כָּל מִיּוֹדֵי דְלָאוּ צָרֵךְ אֲכִילָה: וּבֵית הֵלֵל מִתִּירִין. דְּאֶמְרֵי מִתּוֹד [כג] שֶׁהִתְרָה הוֹצָאָה לְצָרֵךְ אֲכִילָה, הִתְרָה נְמִי שְׁלֹא לְצָרֵךְ אֲכִילָה. וְהוּא שְׂיִהֵיָה בְּהָ צָרֵךְ מַצּוּהָ [כד] כְּגוֹן הֵינִי דְחֻשִׁיבִי בְּמִתְנִיתִין, אוֹ צָרֵךְ הִנָּאָה, כְּגוֹן מִפְּתַח בֵּיתוֹ [כה] וְכִיּוֹצֵא בְּהוֹן. לְאֶפּוֹקֵי הוֹצָאת אֲבָנִים וְכִיּוֹצֵא בְּזָה, דְּבָהָא מוֹדוּ בֵּית הֵלֵל דְּאָסוּר: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [כא] ומיהו בנן ממש לא הוי, דאין בנן בכלים, וקאסרי ליה בית הלל מדרבנן. ומן הצד הינו ידות לשני ראשי הדף. רש"י: [כב] ובגמרא רמי אמתניתין ב' דלא שרי בית הלל משום שמחת יום טוב אלא בדקר נעוץ, ואפלו הכי לכתחלה לא. ומשני טעמייהו דבית הלל משום דיש תורת כלי עליו, וסבירא ליה דאף על פי שמלאכתו לאסור מתר לטלטלו לצרף גופו כו' (אי נמי מחלפת השיטה דהכא. רש"י) וזה הוה ליה להר"ב לכתב דלא נטעה בהלכה כו'. ועין תוספות יום טוב: [כג] דאף אשר יאכל לכל נפש כתיב [שמות יב], וההוצאה אף היא באכל ובמשקה, ואף על פי שהיא בדברים אחרים אמרינן מתוד. הפגיד: [כד] דמדאורייתא התרה לגמרי, אלא רבנן הוא דגזור במידי דהיא טרחה שלא לצרף, ובכלה לא בעי למגזר, משום דאין גוזרין גזרה על הצבור אלא אם כן רב הצבור יכולין לעמד בה. רש"י: [כה] יש להסתפק אי מגרי דוקא ביש אכלין בבית, אי נמי כלים שיש ליום צרף בהן, או דכיון דלבו דואג משום גנבה חשיב צרף קצת. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בית שמאי אומרים אין מסלקין את התריסין כו': בית שמאי אומרים אין נוטלין את העלי כו': בית שמאי אומרים אין מוציאין לא את הקטן כו': תריסין הם הנסרים שנועלין בהם פתחי החנויות. וכשאין להם ציר אין מחלוקת שהן מותרות ואפילו הם לנעול בית שבתוך החצר וכשיש להם ציר בצד הנסר אין מחלוקת שהן אסורות ואפילו הן לחנות שברשות הרבים לפי שנחוש שמא יתקע לחזוק הנסר אבל המחלוקת בנסרים שיש להם ציר באמצע הנסר ובתריסי חנויות בלבד בית שמאי אוסרין ובית הלל מתירין החזרת תריסין ונתינת העור לפני בית הדריסה מפני שמחת יום טוב כי אם נאסר עליו החזרת התריסין ימנע מפתחת החנות להוציא תבלין כדי שלא יניח החנות פתוח ויגנבו משם ממונו. וכמו כן אם יש אצלו בהמה לא

ישחטנה כדי שלא יפסיד העור: עלי הוא יד המכתש גדול מעץ והוא עגול שכותשין בו הריפות ודוגמתן. ופירוש לקצב בו לחתך עליו: ובית שמאי אין מתירין הוצאה אלא אם יש בה צורך אכילה לאמרו יתעלה אך אשר יאכל לכל נפש ולפיכך אמרו אין מוציאין את הקטן ואת הלולב וכיוצא בהם. ובית הלל אומרים שמתוך שהותרה הוצאה לצורך אכילה הותרה שלא לצורך וכמו כן אמרו מתוך שהותרה הבערה לצורך הותרה שלא לצורך וזהו עיקר אמת: (רמב"ם)

פרק א - משנה ו

בית שמאי אומרים, אין מוליכין חלה ומתנות לפהו ביום טוב, בין שהורמו מאמש, בין שהורמו מהיום. ובית הלל מתירין. אמרו להם בית שמאי, גזרה שוה, חלה ומתנות מתנה לפהו, ותרומה מתנה לפהו, כשם שאין מוליכין את התרומה, כך אין מוליכין את המתנות. אמרו להם בית הלל, לא, אם אמרתם בתרומה, שאינו זכאי בהרמתה, תאמרו במתנות, שזכאי בהרמתן:

ר"ע מברטנורה אין מוליכין חלה. ביום טוב. אף על פי שמותר בהפרשתה לא שרו ליה בהולכתה, אלא תקון עסתו התירו לו **כזו** ולא יותר: **מתנות**. הזורע והלחיים והקבה: **גזרה שוה**. לאו דוקא, דכלה מדרבנן גזרו משום גזרה דאין מגביהין תרומות ומעשרות ביום טוב. אלא דומיא דגזרה שוה: **מתנה לפהו**. מעשרים וארבע מתנות כהונה: **כשם שאין מוליכין את התרומה וכו'**. הך מתניתין אדחיא לה בגמרא, דלא נחלקו בית שמאי ובית הלל שמוליכין חלה ומתנות. לא נחלקו אלא בהולכת תרומה, שבית שמאי אומרים אין מוליכין, ובית הלל אומרים מוליכין. אמרו להו בית הלל לבית שמאי, חלה ומתנות מתנה לפהו,

ותרומה מתנה לכהן, כשם שמוליכין את המתנות כד מוליכין את התרומה. אמרו להם בית שמאי, לא, אם אמרתם בחלה ומתנות שזכאי בהרמתן, שנתנו חכמים פח ורשות בהפרשתן, לפי שהחייב שלהן בא ביום טוב דלשין ושוחטין ביום טוב, וכיון שהתרו אותן של יום טוב שרינן להו להוליך אפלו אותן שנעשו מערב יום טוב, תאמרו בתרומה שאינו זכאי בהרמתה, שהרי אי אפשר שיבא חייב תרומה לכרי ביום טוב, לפי שאין חייב תרומה אלא משעת מריחה בכרי, ואין ממרחין ביום טוב {כז}, הלכך אין מוליכין תרומה ביום טוב: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כו} ומתנות אף הן הרמתן התרו לו, ואף על פי שאין טובלין כשאר טבל לאסור הבשר, וכמו שכתב הר"ב במשנה ג' פרק י' דחלין. מיהו אם לא פרש שאר הבשר מהן הרי הוא אוכלן ועובר עשה. רש"י: {כז} בתבואה שיך מרוח, ושארה עין פרק קמא דמעשרות אימתי גרנו, אף על פי דביירק מלוי כלי סגי כדתנן התם במשנה ה', ירק דחייב תרומתו מדרבנן לא אירגא. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בית שמאי אומרים אין מוליכין חלה כו': מתנות הן הזרוע והלחיים והקבה. ועוד יתבאר לך כי מכלל הדברים האסורין ביום טוב אין מגביהין תרומות ומעשרות. ואמרם בזו המשנה כי בית שמאי ובית הלל חולקין בהולכת חלה ומתנות ומודים שאין מוליכין תרומה אינו אמת אבל הן מודים שמוליכין חלה ומתנות וחולקין בתרומה. ובית הלל אומרים חלה מתנות מתנה לכהן ותרומה מתנה לכהן כשם שמוליכין את המתנות כך מוליכין את התרומה. ובית שמאי אמרו להם לא אם אמרתם במתנות שזכאי בהרמתן תאמרו בתרומה שאינו זכאי בהרמתן זהו לשון מחלוקתם: (רמב"ם)

פרק א - משנה ז

בית שמאי אומרים, תבלין נדוכין במדוך של עץ, והמלח {כח} בפך, ובעץ הפרור. ובית הלל אומרים, תבלין נדוכין כדרך כן במדוך של אבן, והמלח במדוך של עץ:

ר"ע מברטנורה **במדוך של עץ**. אָבַל לֹא שֶׁל אָבֵן. וּמִיָּהוּ בְּמִדּוּךְ שֶׁל עֵץ נְדוּכִין כְּדַרְכּוֹ וְאִין צָרִיךְ שְׁנוּי, מִפְּנֵי שֶׁהוּן מְפִיגִין טַעֲמָן אִם נְדוּכִין מֵאֲתָמוּל: **וְהַמֶּלֶח בְּפֶךְ**. שֶׁל חֶרֶס יְדוּכָנוּ: **אוּ בְּעֵץ פְּרוּר**. הוּא הַכֶּף שֶׁמְגִיִּסִים בּוֹ הַקְדָּרָה. דְּמֶלֶח בְּעֵי שְׁנוּי, שֶׁהִיָּה לוֹ לְדוּךְ מֵאֲתָמוּל, שֶׁאִינוּ מְפִיג טַעֲמוֹ. וְהִלְכָה שֶׁהֵבֵא לְדוּךְ מֶלֶח בְּיוֹם טוֹב מִטָּה הַמְדוּכָה עַל צְדָה וְדָךְ עַל יְדֵי שְׁנוּי. וְהַתְּבַלִּין נְדוּכִין כְּדַרְכּוֹ וְאִין צָרִיכִין שְׁנוּי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כח} **וְהַמֶּלֶח**. בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ מֶלֶח גָּסָה. רְש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **בית שמאי אומרים תבלין נדוכין במדוך כו'**: עץ הפרור הוא העץ שמגיסים בו הקדרות. ומה שהצריך לעשות שינוי בשחיקת המלח לפי שאינו מפיג טעמו ואינו מחסר פעולתו כשנשחק מערב יום טוב והתבלין מפיגין טעמן ומחסרין חמימותן וחריפותן כשישארו שחוקים מערב יום טוב ולפיכך מי שצריך לשחיקת מלח ביום טוב ישנה על כל פנים והשינוי היא שיטה המכתש על צידו: (רמב"ם)

פרק א - משנה ח

הבוֹרֵר קְטַנִּית בְּיוֹם טוֹב, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, בוֹרֵר אֶכֶל וְאוֹכֵל. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, בוֹרֵר כְּדַרְכּוֹ בְּחִיקוֹ, בְּקִנּוֹן וּבִתְמַחוּי, אָבַל לֹא בְּטַבָּלָא {כט} וְלֹא בְּנִפְהָ וְלֹא בְּכַבָּרָה. רַבּוֹ גְּמַלְיָאֵל אוֹמֵר, אֵף מִדִּיחַ וְשׁוּלָה:

ר"ע מברטנורה **בוֹרֵר אֶכֶל וְאוֹכֵל**. מְלַקֵּט הָאֶכֶל אֶחָד אֶחָד מִן הַפְּסֻלָּת: **בוֹרֵר כְּדַרְכּוֹ בְּחִיקוֹ**. וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה טָרַח בְּרֵרַת הַפְּסֻלָּת מְרַבָּה. אָבַל אִם טָרַח בְּרֵרַת הַפְּסֻלָּת מְרַבָּה עַל טָרַח בְּרֵרַת הָאֶכֶל, כְּגוֹן שֶׁהַפְּסֻלָּת דַּק בְּיוֹתֵר, אֵף עַל פִּי שֶׁהָאֶכֶל מְרַבָּה בְּשַׁעוּרוֹ עַל הַפְּסֻלָּת, מוֹדִים בֵּית הַלֵּל שֶׁבוֹרֵר אֶת הָאֶכֶל וּמְנִיחַ אֶת הַפְּסֻלָּת, דְּלַמְעוּטֵי בְּטָרְחָא עֲדִיף: **אֵף מִדִּיחַ וְשׁוּלָה**. שֶׁמְבִיא כְּלֵי מֶלֶא קְטַנִּית וְנוֹתֵן עֲלָיו מִים, וְהַפְּסֻלָּת צָף עַל פְּנֵי

המים ומסיר אותו בידו. שולה, כמו של נעליך (שמות א). ואין הלכה כרבן גמליאל: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כט} **בטבלא**. דמחזי כמאן דעביד לצרף מחר, שאין דרף לעשות בכלים הללו אלא הרבה. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **הבורר קטנית ביום טוב בית שמאי אומרים כו'**: בורר אוכל הוא שילקט האוכל מן הפסולת אחת אחת וכשהפסולת יותר מן האוכל אין מחלוקת שבורר ונוטל את האוכל. ומדיח ושולה פירוש שיתן מים על העדשים הטחונים או הפולין ודומיהן וכשיגבה וירבה הפסולת על פני המים וירד האוכל והוא מסיר אותו הפסולת בידו זהו ענין שולה כלומר מסיר הפסולת ושוטף אותו מעל פני המים ואין הלכה כרבן גמליאל: (רמב"ם)

פרק א - משנה ט

בית שמאי אומרים, אין משלחין ביום טוב אלא מנות. ובית הלל אומרים, משלחין בהמה חיה ועוף, בין חיה בין שחוטין. משלחין יינות שמנים וסלתות וקטניות, אבל לא תבואה, ורבי שמעון מתיר בתבואה:

רי"ע מברטנורה **אין משלחין ביום טוב**. דזרון איש לרעהו: **אלא מנות**. דבר מוכן שאינו עשוי להניחו למחר, כגון חתיכות בשר ודגים: **ובית הלל אומרים כו'**. ולא שרו בית שמאי אלא לשלח על ידי אדם אחד או שנים, אבל שלשה בני אדם או יותר נושאי מנחה אסור, דאושא מלתא טובא ונראין כמוליכין למכר בשוק: **אבל לא תבואה**. שאינה ראויה לאכילה, שהרי צריכה טחינה, ואין טוחנין ביום טוב **ל**: **ורבי שמעון מתיר בתבואה**. שיכול לכתשה במכתשת קטנה **לא** ויבשלה מעשה קדרה. ואין הלכה כרבן גמליאל: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ל} ומסימי רש"י ור"ן שהנה לו לטחון מאתמול ולא תפיג טעמה. וקשיא לי אם כן לשתיי בהטיה מידי דהנה אשחיקת מלח, דודאי

שְׁהִיא תוֹלְדָה דְּטוֹחַן כְּכֹל שְׁחִיקַת תְּבִלִין וְסַמְמָנִים שֶׁהֵם תּוֹלְדָה דְּטוֹחַן. וְהַר"ן בְּפָרְק ג' נִתֵּן טַעַם אַחַר וְאָמַר אֶסְרוּ חֲכָמִים טְחִינָה לְפִי שֶׁהוּא מְלַאכָה הַנְּעִשִׂית לְיָמִים הַרְבֵּה. וְשְׁחִיקַת פְּלִפְלִין אֵף עַל פִּי שֶׁהִיא תוֹלְדָתָהּ, אִין אוֹתָהּ שְׁחִיקָה נְעִשִׂית בְּאוֹתוֹ עֲנִין שֶׁהִיא נְעִשִׂית לְיָמִים הַרְבֵּה, שְׂזוּ בְּמִדּוּד וְזוּ בְּרַחֲמִים, וְאֵף פְּלִפְלִין בְּרַחֲמִים שֶׁלָּהֶם אֵינָה כְּדָרְךְ טְחִינַת חֲטָיִים לְיָמִים הַרְבֵּה. וְכַתֵּב הָרֵא"ש דְּדָמִי לְעֵבֶדָא דְּחָל: **[לא]** וְתֵנָא קַמָּא אָזִיל בְּתַר רַבָּא. הַמְּגִיד: (עִיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם **בית שמאי אומרים אין משלחין ביום טוב כו':** הטעם שאוסרין בית שמאי שלא עשה כדרך שהוא עושה בחול וגם בית הלל לא התירו אלא לשלוח ביד אדם אחד או שנים אבל לשלוח ביד שלשה או יותר ברבוי ויתן ביד כל אחד מהם הרי זה אסור כדי שלא יעשה מלאכות של חול גמורות. והתבואה אינה ראויה לאכילה לפי שהיא צריכה טחינה והטחינה ביום טוב אסור. ורבי שמעון אומר שיכול לבשל אותן הזרעים ולאכלן ואין הלכה כרבי שמעון: (רמב"ם)

פרק א - משנה י

מְשַׁלְּחִין כְּלִים, בֵּין תְּפוּרִין בֵּין שְׂאִינָן תְּפוּרִין, וְאֵף עַל פִּי שְׂיֵשׁ בָּהֶן כְּלָאִים, וְהֵן לְצַרְךְ הַמּוֹעֵד, אֲבָל לֹא סִנְדָּל הַמְּסַמָּר וְלֹא מְנַעַל שְׂאִינֹו תְּפוּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵף לֹא מְנַעַל לְבָן, מִפְּנֵי שְׂצָרִידָא אֲמֹן. זֶה הַכֶּלֶל, כֹּל שֶׁנֶּאֱמָר בּוֹ, בְּיוֹם טוֹב מְשַׁלְּחִין אוֹתוֹ:

ר"ע מברטנורה **משלחין כלי תפורין.** דחזו למלבוש. ושאינן תפורין חזו לאכסויי: **כלאים:** כשהן קשין שאין מחממין מתר לשב עליהם: **סנדל מסמר.** של עץ מחפה מסמרים. שגזרו חכמים עליו שלא לנעלו בשבת ויום טוב משום מעשה שהיה שנהרגו הרוגי מלכות על ידו, כמבאר במסכת שבת פרק במה אשה יוצאה [דף ס]: **ולא מנעל שאינו תפור.** ואפלו הוא מחבר ביתדות של עץ וכיוצא בהן: **אף לא מנעל לבן.**

בְּאַתְרֵיהֶּ דְּרַבֵּי יְהוּדָה לֹא הָיוּ נוֹעְלִים מִנְעַל לְבָן עַד שְׁמִשְׁחִירֵים אוֹתוֹ :
שְׁצַרִּיד אָמֵן. לְהִשְׁחִירוֹ : כָּל שְׁנֵאוֹתֵינוּ בּוֹ. הֵכִי קֶאֱמַר, כָּל שְׁנֵאוֹתֵינוּ בּוֹ
בְּחַל כְּמוֹת שֶׁהוּא וְאֵינוֹ צָרִיד לְמִלְאָכָה אַחֲרָת, אִף עַל פִּי שְׁאִין נְאוֹתֵינוּ
בּוֹ בְּיוֹם טוֹב, כְּגוֹן תְּפִלִּין (לב), שֶׁבְּחַל לּוֹבְשֵׁין אוֹתָן כְּמוֹת שֶׁהָן וּבְיוֹם טוֹב
אֵין לּוֹבְשֵׁין אוֹתָן, מְשַׁלְּחִין אוֹתָן בְּיוֹם טוֹב : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (לב) כִּיּוֹן דְּאִיכָּא שְׁמַחַת יוֹם טוֹב בְּשְׁלוּחַן שְׂרִי. בֵּית יוֹסֵף. אָבֵל
סְנַדְל אָסוּר, הוֹאִיל וּבְאֵת תְּקֵלָה עַל יָדוֹ. תּוֹסְפּוֹת. וְעַיִן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב :
(עיקר תוי"ט).

רמב"ם משלחין כלים בין תפורין בין שאינן תפורין כו' : הַבְּגָדִים הַתְּפוּרִים
הֵם רְאוּיִן לְלַבּוֹשׁ וְשֵׁאִינָן תְּפוּרִין הֵם רְאוּיִין לְכַסּוֹת וְאִמְרוּ אִף עַל פִּי שֵׁשׁ
בְּהֵם כְּלָאִים בְּבָגְדִים שֶׁהֵם בְּתַכְלִית הַקּוּשִׁי וְהַעוּבִי וּמִיעוּט הַרִיכּוֹךְ כִּי כִשְׁהוּ
בְּזֶה הָעֵנִין מוֹתֵר לְתַלוּתָן וְכִיוֹן שֶׁמוֹתֵר לְתַלוּתָן מוֹתֵר לְשׁוֹלְחַן בְּיוֹם טוֹב וְזֶהוּ
עֵנִין אִמְרָם וְהֵם לְצוּרֵךְ הַמוֹעֵד :

וּסְנַדְל מִסוּמֵר כִּבְר בְּאֵרְנוֹ אִיסוּר נַעִילָתוֹ בְּשַׁבַּת וּבְיוֹם טוֹב בְּפֶרֶק שְׁשֵׁי בְּשַׁבַּת.
וּמִנְעַל שֵׁאִינוֹ תְּפוּר עֵנִינוֹ שֶׁלֹּא נִגְמַרָה מִלְּאִכְתּוֹ אֵלֹא כִשֶׁהוּא מְדוּבֵק בְּמִין מִן
הַדְּבוּק אִיסוּר לְשַׁלְּחוֹ וּבְמִקּוֹם דִּירְתּוֹ שֶׁל רַבֵּי יְהוּדָה לֹא הָיָה רְאוּיִ מִנְעַל לְבָן
לְנַעִילָה עַד שִׁיעוּבֵד בְּסִיד זֶמֶן יָדוּעַ וְזֶה הַכֹּלל שֶׁזָּכַר אִמְתִּי וְשִׁיעוּר דְּבָרוֹ וְכֵן
זֶה הַכֹּלל כֹּל שְׁנֵאוֹתֵינוּ בּוֹ אִפִּילוֹ בְּחוּל כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּיוֹם טוֹב מִשְׁלַחִין אוֹתוֹ
וּלְפִיכֵךְ מוֹתֵר לְשַׁלּוּחַ תְּפִילִין בְּיוֹם טוֹב אַע"פ שֶׁאִיסוּר לְלוּבֶשֶׁן בְּשַׁבַּת וּבְיוֹם
טוֹב כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסוֹף עִירוּבֵין וְאֵל יִקְשֶׁה עֲלֵיךְ בְּזֶה הָעִיקָר מֵה שֶׁאִיסוּר
לְשַׁלּוּחַ תְּבוּאָה בְּיוֹם טוֹב לְפִי שֶׁהִיא אֵינָה רְאוּיָה בְּחוּל כְּמוֹת שֶׁהִיא עַד
שִׁיעוּשׁוֹ בֵּה מַעֲשֶׂה שֶׁהוּא אִיסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב וְהוּא הַטְּחִינָה : (רמב"ם)

פרק ב - משנה א

יום טוב שחל להיות ערב שבת, לא יבשל אדם בתחלה מיום טוב לשבת, אבל מבשל הוא ליום טוב, ואם הותיר, הותיר לשבת, ועושה תבשיל מערב יום טוב וסומך עליו לשבת. בית שמאי אומרים, שני תבשילין. ובית הלל אומרים, תבשיל אחד. ושני בָּדָג וביצה **[ג]** שעליו שהן שני תבשילין. אכלו או שאבד, לא **[ה]** יבשל עליו בתחלה. ואם שיר ממנו כל שהוא, סומך עליו לשבת:

ר"ע מברטנורה יום טוב שחל להיות ערב שבת לא יבשל בתחלה. כלומר לא יהא תחלת בשולו ועקרו לשום שבת, אלא לשום יום טוב יהא תחלת בשולו, ומה שמותיר יהא לשבת. ועושה תבשיל מערב יום טוב. לשם ערוכי תבשילין **[א]**. אית דאמרי טעמא דהאי תבשיל מערב יום טוב, משום כבוד שבת הוא, שמתוך שמערב יום טוב זוכר השבת, יברר מנה יפה לשבת **[ב]** ולא ישכח שבת משום טרדת יום טוב. ואית דאמרי משום כבוד יום טוב הוא, כדי שיראו שאין אופין מיום טוב לשבת אלא אם כן התחיל מבעוד יום, דביום טוב אינו אלא גומר, קל וחומר מיום טוב לחל דלגמרי אין אופין ולא מבשילין. ומברכים על ערוכי תבשילין כדרך שמברכים על ערוכי חצרות. וצריך לזכות על ידי אחר לכל מי שרוצה אחר כך לסמוך על ערובו, ואפלו שלא מדעתו, דזכין לאדם שלא בפניו: **אכלו או שאבד**. אותו תבשיל שבשל, מערב שבת **[ד]**: **סומך עליו**. לבשל בשולו ביום טוב לצורך שבת. אבל מתחלתו אין ערוכי תבשילין פחות מפיזית **[ו]**, בין לאחד בין למאה. ואם התחיל בעסתו ונאבד ערובו, מה שהתחיל גומר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** ונקרא שמו ערוב, שהוא מערב צרכי שבת על צרכי יום טוב לעשותו יחד. הראב"ד: **[ב]** ואפלו ביום טוב עצמו היה יכול לעשות הערוב לפני סעודת יום טוב, אלא גזרה שמה פשע וישכח ולא יערב משום דטרוד. גמרא. ולשני הפרושים שכתב הר"ב אינו אלא מדברי סופרים, ואף על גב דהכנה דאורייתא, מתר לבשל מיום טוב לשבת, משום הואיל ואי מקלעי אורחים. תוספות. ועין תוספות יום טוב: **[ג]** **בָּדָג וביצה**. שהיו טחין ביצה על הדג כשצולין אותו. רש"י: **[ד]** וזה לשון רש"י, או שאבד קדם שבשל כל

צָרְכֵי שַׁבָּת. אִם כֵּן יֵשׁ לְפָרֵשׁ דְּבָרֵי הַר"ב דְּהַכִּי קֹאֲמֵר, מֵעֶרֶב שַׁבָּת קֹדֶם שְׁבֻשׁ כּו', וְאִין צָרִיךְ לְהִגִּיהַ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב: **{ה}** לֹא כּו'. וּלְפָרוּשׁ רֵאשׁוֹן דְּטַעמָא דְעֵרֹב תַּבְשִׁילִין מְשׁוּם כְּבוֹד שַׁבָּת, אֶפְלוּ הֵכִי מוּטָב שְׁלֹא יִתְעַדֵּן שַׁבָּת אַחַת וְיִתְעַדֵּן שַׁבָּתוֹת הַרְבֵּה. שְׂאֵם אַתָּה מַתִּיר לוֹ לְבַשֵּׁל כְּשֶׁנֶּאֱבַד עֵרֹבוֹ אִף הוּא יִתְרַשֵּׁל בּוֹ וְלֹא יִשְׁמְרֵנוּ אוֹ יֶאֱבֹד אוֹ יֶאֱכַל וְלֹא יִזְכֹּר לְשַׁבָּת כָּלֵל. הַר"ן: **{ו}** אֵלֶּא דְבִגְמָרָא גְרָסִינָן מֵאִי כָּל שְׁהוּא, דְּאִית בֵּיה כְּזִית, וּפְרַשׁ רַש"י וּלְגַבֵּי כְּכַר שְׁלֵם קָרִי לִיה כָּל שְׁהוּא. וְכֵן הַרְמַב"ם סָתֵם וְלֹא חִלַּק בֵּין תַּחֲלָתוֹ לְסוּפּוֹ, וְכֵן כָּתַב הַטּוֹר. וְצָרִיךְ עֵינֵינוּ עַל הַר"ב. וְעִינֵינוּ תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עִיקָר תוֹי"ט).

רמב"ם יום טוב שחל להיות ערב שבת כו': כבר בארנו במה שקדם אמרם חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב. ואמרו עושה תבשיל מערב יום טוב לא פחות מכזית בין לאחד בין לאלף וזהו עירובי תבשילין וצריך ברכה ואדם אחד שיזכה בו למי שלא הניח ואינו צריך ליטול מהם רשות על הדרך שבארנו בעירובי חצרות: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ב

חָל לְהִיּוֹת אַחַר הַשַּׁבָּת, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, מִטְבִּילִין אֶת הַכֹּל מִלְפְּנֵי הַשַּׁבָּת, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, כֹּלִים מִלְפְּנֵי הַשַּׁבָּת, וְאָדָם בְּשַׁבָּת:

ר"ע מברטנורה מטבילין את הכל. שְׁחִיב אָדָם לְטַהַר עֲצָמוֹ בְּרַגְלֵי **{ז}**. וְכֹל מֵה שֶׁצָּרִיךְ טְבִילָה, בֵּין אָדָם בֵּין כֹּלִים, מִטְבִּילִין מִלְפְּנֵי הַשַּׁבָּת: **כֹּלִים מִלְפְּנֵי הַשַּׁבָּת.** שְׁכִינֵן שְׁהֵם רְאוּיִן לְאַחַר טְבִילָה לְדַבֵּר שְׁלֹא הָיוּ רְאוּיִן לוֹ קֹדֶם טְבִילָה, אִי מִטְבִּיל לְהוֹ בְּשַׁבָּת וּבַיּוֹם טוֹב הָיָה לִיה מְתַקֵּן מִנְּא וְאֶסוּר. וְשַׁבָּת דְּנִקְטָה הָכָא לְהוֹדִיעָהּ כַּחַן דְּבֵית הַלֵּל, דְּאֶפְלוּ בְּשַׁבָּת שָׂרוּ לְהַטְבִּיל אָדָם, מְשׁוּם דְּנִרְאָה כְּמִיקָר וּכְמַצְטָנָן **{ח}** וְרוּחָה לְתַעֲנוּג וְלֹא לְשֵׁם טְבִילָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} דְּכִתְיִב וּבְנִבְלָתֵם לֹא תִגְעוּ [וַיִּקְרָא יא], וּמוֹקִים לֵה בְּמַסְכַּת רֵאשׁ הַשָּׁנָה דָּף ט"ז בְּרַגְלֵי: **{ח}** וְאֶפְלוּ אִם טוֹבֵל בְּמִים סְרוּחִים כּו' וּבִימֹת הַגְּשָׁמִים דְּלִיכָא לְמִימַר דְּמַחְזִי כְּמִיקָר, נִרְאָה כְּיוֹרְד לְרַחֵץ מְטִיט וְצוּאָה שְׁבִגוּפוֹ. גְּמָרָא. וְכָתַב בֵּית יוֹסֵף דְּזָה שִׁיךְ גַּם כֵּן בְּמִים סְרוּחִים: (עִיקָר תוֹי"ט).

רמב"ם חל להיות אחר השבת בית שמאי אומרים כו': כשהכלים הן טמאין אסור להטבילן ביום טוב ולא בשבת לפי שקודם הטבילה לא היו ראויין להשתמש בהן באותן הדברים שמשמשין בהם לאחר הטבילה ונראה כמתקן מנא ביום טוב וכשיהיה אדם טמא באחד מן הטומאות מותר לו לטבול בשבת לפי שנראה כמתכוין לצנן גופו בלבד. ואמרם ושויים שמשיקין את המים בכלי אבן לטהרן אבל לא מטבילין פירוש כי כשהמים הם טמאים שאפשר לו לתתם בכלי אבן ולהכניס אותו הכלי במקוה מים עד שיעלו מי מקוה על פני הכלי שהן בו אותן המים הטמאין ויטהרו המים וזהו ענין משיקין שיעלו המים עליו ומה שהצריך להיות הכלי מאבנים לפי שכלי אבנים אינו מקבל טומאה כמו שיתבאר במסכת כלים ואילו היה נותן אותן המים הטמאין בכלי עץ וכיוצא בו מן הכלים שמקבלים טומאה היה נטמא הכלי באותן המים הטמאין שבתוכו כמו שיתבאר במקומות מטהרות וכשיכניס הכלי במקוה נמצא שמטביל כלי טמא ביום טוב והוא אסור כמו שקדם בתחלת המאמר וזהו ענין אמרם אבל לא מטבילין ושיעורו אבל לא מטבילין כלי טמא על גב מימיו וכל זה בשבת אבל ביום טוב מותר לו להטביל כלי על גב מימיו ויטהר המים והכלי כאחד. ומה שהצריכו לטהר המים לפי שהמים הטמאים הם מתוקין ומי מקוה אינן ראויין לשתיה. ואמר מטבילין מגב לגב רוצה בו כי כשיש אצלו כלים טהורין משתמש בהן בבית הבד של שמן בדרך דמיון והוא חולין ורוצה להשתמש בהם בגת היין והוא תרומה מותר לו להטבילן טבילה שנית ביום טוב לפי שהן. ואם הם טהורים על כל פנים צריכין טבילה אחרת אם ירצה שיעשה בטהרה וכמו כן מחבורה לחבורה הוא שיהיה בו כלי טהור ויאכל בו בחבורה אחת מעשר שני בדרך משל אם רצה לאכול בו בחבורה אחרת מותר לו להטביל אותה הטבילה שנית ביום טוב והעיקר בזו הטבילה מה שאגיד לך דע כי עוד יתבאר בפי שני מחגיגה כי מי שטבל לחולין אף על פי שהוא טהור בלי ספק אסור לו לאכול מעשר שני עד שיטבול פעם שנית לשם מעשר וכן אם טבל למעשר ורצה לאכול תרומה על כל פנים צריך טבילה אחרת וכן אם היה טהור לתרומה ורצה לאכול קודש יטבול לשם קודש ואלו הטבילות שאדם הטהור טובל אותן בין מעשר ותרומה וקודש הם המותרות לעשות ביום טוב והיתרנו זאת הטבילה ביום טוב לפי שאינה להסיר טומאה אלא לתוספות טהרה אם כן שיעור דבריו כך אם טבל על גבי גתו טובל טבילה אחרת את הכלי על גבי בדו ואם טבל לאכול בו בחבורה זו טובל לאכול בו בחבורה אחרת ביום טוב : (רמב"ם)

וְשׁוֹיֵן שְׁמֵשִׁיקִין אֶת הַמַּיִם בְּכָלִי אֶבֶן לְטַהְרוֹ,
אֲבָל לֹא מִטְבִּילִין. וּמִטְבִּילִין מִגֵּב לְגֵב
וּמִחֲבוּרָה לְחֲבוּרָה:

ר"ע מברטנורה וְשׁוֹיֵן שְׁמֵשִׁיקִין אֶת הַמַּיִם בְּכָלִי אֶבֶן. מי שיש לו מים
יפים לשתיית ונטמאו, ממלא מהן כלי אבן שאינו מקבל טמאה, ונותן
במקוה מים מלוחים **[ט]** או עכורים עד שנושקים מים למים, נמצאו
אלו זרועים ומחברים למי מקוה ובטלו אגפיהו וטהרו. ואין טהרה
במקוה לשום אכל ומשקה אלא למים בלבד, ולא בתורת טבילה אלא
בתורת זריעה: **אבל לא מטבילין**. שאין נותנין אותן בכלי עץ טמא,
שצריך טבילה לכלי, להשיק בו כדי לעלות טבילה לכלי **[י]** אגב השקת
מים: **ומטבילין מגב לגב**. מי שהטביל כלים לדעת שיִדְרֹךְ בהן זיתים
בבית הַבַּד לְשִׁמּוֹן שֶׁל חֲלִין, וְנִמְלֹךְ לְדֹרֹךְ בהן ענבים בגת לִין שֶׁל תְּרוּמָה,
צריך להטבילן פעם שנייה לשם תְּרוּמָה. וכן אם הטביל כלים לשם
תְּרוּמָה וְנִמְלֹךְ לעשות בהם קִדֵּשׁ, צריכים טבילה שנייה לשם קִדֵּשׁ.
ואותה טבילה יכל להטביל ביום טוב, שאין פֶּאֶן תִּקּוּן כָּלִי, לפי שאין
טבילה זו להעלות אותן מידי טמאה אלא לתוספת טהרה: **ומחבורה**
לחבורה. אם הטביל כלים על מנת לאכל פסחו עם חבורה זו וְנִמְלֹךְ
להפנות עם חבורה אחרת ובא להטביל כליו פעם שנייה, אותה טבילה
מתר לעשותה ביום טוב **[יא]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ט] דאי לא תימא הכי למה לי להשיקם, כיון שיש לו בלאו הכי
מים יפים לשתיית. הרמב"ם: **[י]** רש"י. ומשמע דאלו בכלי עץ שאינו טמא
רשאי למלאותן ולטבילן בו, ואף על גב דהשתא מקבל טמאה מהמים, הך
טמאה ליתא אלא מדרבנן, וגם נטמא ביום טוב עצמו, וקמא לן דבחד מהני
גווי מתר לטבילן ביום טוב. וקשה דאם כן ברישא כלי אבן למה לי, לכן נראה
לי דטמא רוצה לומר שעכשיו נטמא מהמים, וטעמא דאסור לגרם טמאה
לכלי בינדים כמו שכתבו התוספות. ועין תוספות יום טוב: **[יא]** רש"י. והך
טבילה לא מתניא בשום דוכתא, ורש"י לטעמיה דגרס בגמרא פדו (ולא פדו)
ומפרש לרישא גם כן בענין אחר, עין שם. והר"ב הוה ליה לפרש כמו שכתב
הרמב"ם מחבורת אוכלי חלון לאוכלי מעשר שני או כמו שכתב הפגיד
משנה מתְּרוּמָה לשלמים. ואי קשיא הינו רישא, הא לפרושו גם כן הוי זו
ואין צריך לומר זו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בית שמאי אומרים מביאין שלמים ואין סומכין כו': מחלוקת בית
שמאי ובית הלל אינו אלא בשלמים של חגיגה ועולה של ראיה והוא דבר
השם יתברך ולא יראו פני ריקם. בית שמאי אומרים חג לה' חגיגה בלבד

היא הנקרבת ביום טוב אבל עולות ראיה הם קרבות בשאר ימי החג ובית הלל אומרים לה' כל דלה'. וכן מביאין ראיה ב"ש מן הכתוב עצרת תהיה לכם תהיה לכם ולא לגבוה. ובית הלל מביאין ראיה מן הכתוב עצרת לה' כל דלה': אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביום טוב ועוד יתבאר דבר הסמיכה במקומו: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ד

בית שמאי אומרים, מביאין שלמים ואין סומכין עליהן, אבל לא עולות. ובית הלל אומרים, מביאין שלמים ועולות וסומכין עליהם: **[יד]**

ר"ע מברטנורה מביאין שלמים ביום טוב. שלמי חגיגה, לפי שיש בהם צרף אכילה לאדם: ואין סומכין עליהם. שהסמיכה אסורה משום שבות, שפכל כחו היה סומך והנה ליה משתמש בבעלי חיים **[יב]**. אלא סומכין עליהם מערב יום טוב, דלית להו לבית שמאי תקף לסמיכה שחיתה: **אבל לא עולות**. חוץ מתמידין ומוסקפין שהו קרבן צבור וזמן קבוע. אבל לא יביא עולת יחיד, שאין בה אכילת הדיוט. ואפלו עולות ראיה קרבות בשאר ימות הרגל ולא ביום טוב, דרחמנא אמר (במדבר כט) עצרת תהיה לכם, לכם ולא לגבה: **ובית הלל אומרים**. מביאים שלמי חגיגה ועולות ראיה, דכתיב (דברים טו) עצרת לה', כל דלה'. אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קרבין **[יג]** ביום טוב, לא עולות ולא שלמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יב]** ויתגן אין רוכבין על גבי בהמה. רש"י: **[יג]** הואיל ואין זמן היום קלל. ואף על גב דחגיגה וראיה נמי יש להו תשלומין כל שבעה, שרו בה שמא יאנס ולא יקריבוהו בשאר הימים, ויתגן עבר הרגל ולא חג אינו חיב באחריותו. ואם תאמר יהא רשאי לשחט נדרים ונדבות הואיל והבעלים וגם הכהנים אוכלים ממנו ונמצא שכל הפשר נאכל. ויש לומר דעקר ההקרבה בשביל גבוה, וכהנים ובעלים משל גבוה קא זכו. תוספות:

{יד} וְסוֹמְכִין. דְּסָבִירָא לְהוּ תַכְף לְסַמִּיכָה שְׁחִיטָה, וּמְדַרְשָׁא לְהַבְיָאן רִשְׁאֵי לְסַמְךָ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **בית שמאי אומרים לא יחם אדם חמין לרגליו כו'**: כלל הדברים כי חמים שהוחמו ביום טוב שרוחץ בהן פניו ידיו ורגליו ואינו רוחץ בהם כל גופו אלא אם כן הוחמו מערב יום טוב וחמין שהוחמו מערב שבת רוחץ בהם בשבת פניו ידיו ורגליו אבל לא כל גופו ואוסרים ב"ש שיבעיר אדם אש להתחמם בו לפי שעיקרה ממה שאמר אך אשר יאכל לכל נפש אינו נכנס תחתיו הנאות הגוף מבחוץ ובית הלל אומרים כי מאמר השם אך אשר יאכל לכל נפש כלל הנאות הגוף כלם: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ה

בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים, לֹא יִחַם אָדָם חֲמִין לְרַגְלָיו **{טו}**, אֶלָּא אִם כֵּן רְאוּיִן לְשִׁתְּיָה **{טז}**. וּבֵית הַלֵּל מִתִּירִין. עוֹשֶׂה **{יז}** אָדָם מְדוּרָה וּמִתְחַמֵּם כְּנִגְדָּה:

ר"ע מברטנורה **לא יחם אדם חמין לרגליו**. אכל נפש התירה התורה, ולא להבעיר אור בשביל רחיצה: **ובית הלל מתירין**. דמתוך שהתירה הבערה לצרף אכילה, התירה נמי שלא לצרף אכילה כשיש בה צרף איזו הנאה. ופסק הלכה, דחמין שהוחמו ביום טוב רוחץ בהן פניו ידיו ורגליו, אבל לא כל גופו, דגזרו יום טוב אטו שבת. וחמין שהוחמו מערב יום טוב רוחץ בהן כל גופו ביום טוב: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{טו}** לְרַגְלָיו. הוא הדין לפניו וידיו, וחדא נקט. ואפשר דלרבנותא נקט, דלרחץ הרגלים בחמין הוה דבר שוה לכל נפש יותר מפניו וידיו, שפן פניו וידיו רגילים יותר לרחץ בצונן: **{טז}** לְשִׁתְּיָה. ומירי כגון ששתה מהן ומרבה לרחץ רגליו, דאי לא תימא הכי, הא לית להו לבית שמאי מתוך. והכי איתא בהדיא בירושלמי, דלבית שמאי צריך לשתות מהן. תוספות: **{יז}** עוֹשֶׂה כו'. ובית הלל קתני לה כדאיתא בברייתא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שלשה דברים רבן גמליאל מחמיר כו': דעת ב"ש מה שאומר לך והנה כי הם אומרים אין אופין מיום טוב לשבת א"כ עירב בפת ואין מבשלין אלא אם כן עירב בתבשיל ואין טומנין את החמין אלא א"כ היו חמין טמונין מערב יום טוב. וב"ה אין מצריכין אלא עירובי תבשילין בלבד ולפיכך אמר רבן גמליאל אין טומנין את החמין מיום טוב לשבת אלא א"כ היו לו חמין כמו שביארנו מדעת ב"ש. וזוקפין את המנורה ענינו כשהמנורה תהיה מחוליות. ב"ש אוסרין להקימה מפני שנראה כבונה. ובית הלל אומרין אין בנין בכלים. וגריצין ככרות לחם גדולות. ורקיין ככרות דקות. ואין הכוונה גודל הככר ולא קטנו אבל הכוונה רוב הלחם ומיעוטו כי ב"ש אוסרין לאפות פת מרובה ביום טוב ובית הלל מתירין. וחורי מין גדול ממיני מעשה האופים והלכה כר"ג: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ו

שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים רַבֵּן גַּמְלִיאֵל מַחְמִיר כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי {יח}, אֵין טוֹמְנִין אֶת הַחֲמִין מִיּוֹם טוֹב לַשַּׁבָּת, וְאֵין זוֹקְפִין אֶת הַמְּנוֹרָה בְּיוֹם טוֹב, וְאֵין אוֹפִין פְּתִין גְּרִיצִין אֶלָּא רְקִיקִין. אָמַר רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, מִימֵיהֶן שֶׁל בֵּית אַבָּא לֹא הָיוּ אוֹפִין פְּתִין גְּרִיצִין, אֶלָּא רְקִיקִין. אָמְרוּ לוֹ, מַה נַּעֲשֶׂה לְבֵית אַבִּיךָ, שֶׁהָיוּ מַחְמִירִין עַל עֲצָמוֹן וּמְקָלִין לְכָל יִשְׂרָאֵל, לְהִיּוֹת אוֹפִין פְּתִין גְּרִיצִין וְחָרִי:

ר"ע מברטנורה אין טומנין את החמין מיום טוב לשבת. דסברי בית שמיאי אין אופין אלא אם כן ערב בפת, ואין מבשלין אלא אם כן ערב על התבשיל, ואין טומנין אלא אם כן היו לו חמין טמונין מערב יום טוב. ובית הלל סברי דאופין ומבשלין וטומנין על עירוב של תבשיל בלבד. ומיהו בגמרא מוכח דבית הלל נמי בעו פת ובשר. וכן הלכה: אין

זוקפין מנורה. של חליות שנתפרקו חליותיה, אין מחזירין אותן, דהוי כבונה, ויש בנן בכלים. ובית הלל סברי אין בנן בכלים **{יט}**: **גריצין.** כפרות עבות **{כ}**: **אלא רקיקין.** כפרות דקות, דסברי בית שמאי אין אופן פת מרבה ביום טוב משום טרחא. ובית הלל אומרים אופן פת מרבה ביום טוב, שבזמן שהפת מרבה היא נאפית יפה: **וחרי.** עסה גדולה הנאפית על גבי גחלים, משום דבעיא הסק גדול, שהגחלים הולכות ועוממות, וטרחא איפא. ואין הלכה כרבן גמליאל בכל מה שפחמיר כדברי בית שמאי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יח} כדברי בית שמאי. אף על גב שהיה מזהרע הלל: **{יט}** ואינו חייב אלא אם כן עושה מלאכה כגון ממחק או מחתך כו' שהן אבות מלאכות לעצמן, אבל חזרת חליות שאין בהם אלא משום בנן, אין בוניה אלא בבית ואהלים. **רש"י: {כ}** ורצונו לומר פת מרבה כמו שכותב לקמן, אלא להכי קרי לה עבה בבביתא, משום דנפיש בלישה. אי נמי באתרא דהאי תנא פת מרבה פת עבה קרי לה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אף הוא אמר **שלשה דברים להקל כו':** מכבדין ידוע. וזה אע"פ שהיתה ארצם עפרית. ומוגמר הוא הקטרה להריח אבל לגמר הכלים דברי הכל אסור. וגדי מקולס כלומר מכובד שהיה ראשו על כרעיו ועל קרבו כמו כבש [הפסח] שהיה נאכל בירושלים והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ז

אף הוא אמר שלשה דברים להקל, מכבדין בין המטות, ומניחין את המגמר ביום טוב, ועושין גדי מקלס בלילי פסחים. וחכמים אוסרין:

ר"ע מברטנורה **מכבדין בין המטות.** שאוכלין שם. שרגילים להסב ולאכל על גבי מטות. ומפני שהוא מקום מעט לא חישבין שמה ישוה גמות **{כא}** כדחישבין גבי בית שהוא גדול ואי אפשר שלא יהיה שם גמא: **מגמר.** לבונה על גבי גחלים להריח בה. אבל לגמר את הפלים דברי הכל

אסור: **מקלס**. כרעיו ובגיו מעיו תלויין חוצה לו [בצדו] כשצולהו, והיו עושים זכר לפסח דכתוב ביה (שמות יב) ראשו על כרעיו ועל קרבו. מקלס, כגבור זה שפלי זינו עמו. תרגום וכובע נחשת, וקולסא דנחשא. ורמב"ם פרש מקלס, מכבד, לשון קלוס: **וחכמים אוסרין**. בשלשתן. כבוד, משום אשוויי גמות. ומגמר, משום דלאו צרד לכל נפש הוא, שאינו אלא למפנקים ולמענגים ולמי שריחו רע. מקלס, מפני שנראה כאוכל קדשים בחוץ. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כא] וכי תימא מפל מקום הרי הוא מזיז עפר ממקומו, איכא למימר דטלטול מן הצד על ידי דבר אחר משום כבוד יום טוב התירוהו. הר"ן. ומהאי טעמא התירו לכבד עצמות כו' אף על גב דאסור לטלטלן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר כו'**: פרתו של רבי אלעזר בן עזריה כבר קדם הדבור בו בפרק חמישי בשבת. מקרדין הוא הסרת הזבובים הקטנים הנתלין ביריכות הבהמה ועושין שם חבורה כשמסירין אותן. ומקרצפין הסרת הזבובים הגדולים שאינן עושים חבורה כשמסירין אותם. וחכמים סוברין דבר שאין מתכוין אסור כמו רבי יהודה והלכה כרבי אלעזר בן עזריה באומרו מקרדין את הבהמה בלבד כי העיקר אצלנו כמו שהודעתיד פעמים דבר שאין מתכוין מותר: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ח

שלשה דברים רבי אלעזר בן עזריה מתיר, וחכמים אוסרין. פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה, ומקרדין את הבהמה ביום טוב **[כה]**, ושוחקין את הפלפלין ברחים שלהם. רבי יהודה אומר, אין מקרדין את הבהמה ביום טוב, מפני שעושה חבורה, אבל מקרצפין **[כו]**.

וְחֻכְמִים אֹמְרִים, אִין מְקַרְדִּין, אַף לֹא מְקַרְצְפִּין :

ר"ע מברטנורה פָּרְתוּ יוֹצֵאָה בְּרֻצוּעָה שְׁבִין קַרְנֵיהָ. לְנוֹי **[כב]**. וְאָמְרוּ חֻכְמִים מְשֹׁאֵי הוּא וְאִינוּ תִּכְשִׁיט לָהּ. וְלֹא פָּרְתוּ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה הִיָּתָה אֶלָּא שֶׁל שְׁכָנְתוֹ, וְעַל שֶׁלֹּא מָחָה בָּהּ נִקְרָאת עַל שְׁמוֹ: **וּמְקַרְדִּין בְּיוֹם טוֹב**. כְּמִין מְגִירָה קִטְנָה שֶׁל בְּרִזָּל שֶׁשְׁנֵיהָ דְקוֹת וּמְחַכְכִּין וּמְגַרְדִּין **[כג]** בָּהּ הִבְהֵמָה, וְאַף עַל גַּב דְּעֵבִיד חֲבוּרָה **[כד]**: **בְּרַחִים שְׁלָהֵן**. קִטְנוֹת הָעֲשׂוּיוֹת לְכַד: **מְקַרְצְפִּין**. בְּמִגְרָה שֶׁל עֵץ שֶׁשְׁנֵיהָ גְסוֹת וְאִין עוֹשִׂין חֲבוּרָה: **אַף לֹא מְקַרְצְפִּין**. דְּגִזְרִינָן קַרְצוּף אִטוּ קִירוּד. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בְּשִׁלְשָׁה דְבָרִים הִלְלוּ, אֶלָּא בְּמְקַרְדִּין אֶת הִבְהֵמָה בְּלֶבֶד, מְשׁוּם דְּבָהָא קָם לִיה בְּשִׁטְתֵּיהָ דְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּאָמַר דְּבַר שְׂאִין מִתְכַּוֵּן מִתָּר, וְקִימָא לֹן כְּוַתִּיהָ. וְחֻכְמִים דְּפִלְגִי עָלֶיהָ סְבָרִי כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּאָמַר דְּבַר שְׂאִין מִתְכַּוֵּן אִסוּר, וְאִינָהּ הִלְכָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כב]** וּבְסוּף פָּרַק ה' דְּשֶׁבֶת כָּתַב בֵּין לְנוֹי בֵּין לְשִׁמּוֹר, דְּכָל נְטִירוּתָא יִתְיַרְתָּא מְשֹׁאֵי הוּא, וּפְלִגְתָּא הוּא בְּגִמְרָא וְהִלְכָה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב שָׁם: **[כג]** מְלִשׁוֹן וַיִּקַּח לוֹ חֶרֶשׁ לְהִתְגַּרְדַּד בּוֹ (אִיּוֹב ב) וְהִגִּימ' לְמִתְחַלְף בְּקוּי"ף, שְׁהִם מִמוּצָא גִיכ"ק: **[כד]** וּלְשׁוֹן רִש"י בְּגִמְרָא, מִיְהוּ הַדְּ חֲשִׁשָׁא [דְּחֲבוּרָה] בְּקִירוּד אִיְתָא, וְנִמּוּקוֹ עֲמוּ, דְּפָסִיק רִישָׁא מוּדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כה]** **בְּיוֹם טוֹב**. מְדִאִיצְטְרִיד לְמִתְנִי בְּיוֹם טוֹב שְׁמַע מְנָה דְּבָבָא קְמִיְתָא דְּהִינוּ פָּרְתוּ כּוּי לָאוּ בְּיוֹם טוֹב אֶלָּא בְּשֶׁבֶת. דְּאִין מְצֻוִין עַל שְׁבִיתָת בְּהִמְתּוֹ בְּיוֹם טוֹב. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כו]** **מְקַרְצְפִּין**. מְלָה אֶרְמִית הוּא, לְהִתְגַּרְדַּד בּוֹ לְאַתְקַרְצְפָּה בֵּיהּ. עָרוּד. וּבְגִמְרָא דְּפָסְחִים דְּף י"א מֵאִי שְׁנָא גְבִי חֲמֵץ דְּגִזְזוּר וּמֵאִי שְׁנָא גְבִי קַרְצוּף דְּלֹא גִזְזוּר. לָחַם בְּלָחֵם מִיחְלָף, קִירוּד בְּקַרְצוּף לֹא מִיחְלָף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **הרחים של פלפלין טמאה משום שלשה כו': עגלה של קטן טמאה מדרס וניטלת בשבת כו':** צורת אלו הריחים היתה כמו שאגיד לך. והוא כי הריחים עצמן שטוחנין מסבבין בהם כמו נפה ויורד מהן כל הנטחן ובשולי הנפה כמו קערה קטנה יתכנס מה שיורד מן הנפה וטס של ברזל סובבת בכל ותחזיר הכל גוף אחד נמצא הריחים של מתכות שטוחן שהוא כלי מתכות ומטמא בפני עצמו והנפה המנופה שמניעה מה שיורד ממנה מן הדבר הנטחן היא נטמאת בפני עצמה כפי שהוא כלי בפני עצמו כמו שנטמאת הכברה והקערה שמתקבץ בו הדבר המנופה המטמאה בפני עצמה כמו כלי קיבול. והודיענו שכל חלק מאלו השלשה חלקים כלי בפני עצמו ואפילו פירש אחד מהם מזה הכלל אינו שברי כלים אלא כלי ומקבל טומאה. וטומאת מדרס שתטמא כשהלך עליו הזב ואפילו היה בינו ובינה דבר מבדיל וכבר נתבאר לך מזה דבר מועט בשבת ועוד יתבאר לך כל משפט המדרס במסכת זבים. והיו אומרים בשם רבי יהודה אינה נגררת אלא על גבי כלים כדי שלא תעשה רושם בארץ והאחד אומר בשמו חוץ מן העגלה מפני שהיא כובשת ענינו שהיא משוה הארץ בלבד ואינה חופרת. ודעת רבי יהודה כבר שמעת

אותו כי הוא סובר דבר שאין מתכוין אסור והעיקר מה שהודעתך דבר שאין מתכוין מותר ולפיכך יהיה הדין כמו שנתבאר בשבת גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ט

הרחים של פלפלין טמאה, משום שלשה כלים, משום כלי קבול, ומשום כלי מתכות, ומשום כלי כברה :

ר"ע מברטנורה משום שלשה כלים. שאם פרש אחד מהן אינן שברי כלים, אלא כל אחד מהם חשוב כלי בפני עצמו וטמא, אף על פי שבעודן ברחים הן מחברים ונראים ככלי אחד : **משום כלי קבול.** התחתונה שמקבלת אבק שחיקת הפלפלים דרך נקבי הכברה, טמאה משום כלי קבול, שכלי עץ שיש לו בית קבול הוא : **ומשום כלי מתכות.** העליונה שפותשין וטוחנין בה הפלפלין, טמאה משום כלי מתכת, דמשום כלי עץ ליכא לטמויה, דפשוטיהן טהורין, אלא משום צפויה התחתון שהוא של מתכת **{כז}** : **ומשום כלי כברה.** אמצעית שהיא מקפת את הכברה **{כח}**. משום כלי עץ לא מטמאה, דאין קבולה קבול, אלא חכמים גזרו טמאה על הכברה משום כלי ארוג **{כט}**. ואפלו אין הכברה של מתכת **{ל}**, מטמאה משום כלי כברה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כז} מסים רש"י שהוא עקר והעץ בטל אצלו : **{כח}** ונראה שרצונו לומר האמצעית היא הכברה, אלא לפי שיש לה בהכרח סובב המקיפה, אסברה לה בהאי לישנא : **{כט}** כלומר בגד דכתיב בתורה שהוא ארוג : **{ל}** דאלו היא של מתכת ודאי טמאה משום פשוטי כלי מתכת, כן כתב רש"י. כלומר אף על פי שהכברה אינה יכולה לקבל כלום : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם (ראו פירוש רבינו למשנה ח') (רמב"ם)

פרק ב - משנה י

עגלה של קטן טמאה מדרס ונטלת בשבת, ואינה נגררת אלא על גבי כלים. רבי יהודה אומר, כל הכלים אין נגררין חוץ מן העגלה, מפני שהיא כובשת:

ר"ע מברטנורה עגלה. העשויה לשחוק לקטן, ומיחדת לו לישוב עליה **{לא}**: **טמאה מדרס.** אם היה הקטן זב נעשית העגלה אב הטמאה: **ונטלת בשבת.** דתורת כלי עליה: **ואינה נגררת.** בשבת: **אלא על גבי כלים.** על גבי בגדים, מפני שעושה חריץ בקרקע, וחופר חיב משום חורש: **רבי יהודה אומר כו'.** תרי תנאי נינהו ואליבא דרבי יהודה, דתנא קמא נמי רבי יהודה היא דאמר דבר שאין מתכוון אסור. ואתא האי תנא אחריתי ואמר דלא אסור רבי יהודה בעגלה של קטן, מפני שאינה עושה חריץ בהלוכה **{לב}** על ידי חפירה, אלא כובשת הקרקע ונדוש תחתיה ונעשה עפרה נמוך, אבל אינה מזיזה עפר ממקומה. וכבר אפסיקא הלכתא כרבי שמעון דאמר גורר אדם מטה כסא וספסל, ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לא} וכתבו התוספות דלא נהירא, דמאי קא משמע לן, פשיטא, הא אין לך כלי מיחד גדול מזה, לכך נראה לי דהינו כלי שעושין לקטנים להתלמד להלוך, והיא עומדת על שלשה אופנים, ואוחז בה בידו והיא מתגלגלת לפניו: **{לב}** ואידך סבר פעמים שאין האופן מתגלגל והוא נגרר וחופר, ואידך סבר לא שכיח הכי. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם (ראו פירוש רבינו למשנה ח') (רמב"ם)

פרק ג - משנה א

אין צדין דגים מן הביבין ביום טוב, ואין נותנין לפנייהם מזונות. אבל צדין חיה ועוף מן הביבין, ונותנין לפנייהם מזונות. רבן שמעון בן גמליאל אומר, לא כל הביבין שוין. זה הכלל, כל המחסר צידה אסור, ושאינו מחסר צידה מתר:

ר"ע מברטנורה אין צדין דגים. אף על גב דשחיטה ואפייה ובשול מאבות מלאכות הן והתרו לצרף יום טוב, צידה דמיה לקצירה, וקצירה לא התרה ביום טוב **{א}**. ביבין של דגים, הן ברכות של מים שדגים מתגדלים שם. ביבין של חיה, קרפיפות מקפין גדר סביב ומביאים שם חיות ויולדות ומתגדלות שם: ואין נותנין. לפני הדגים מזונות, דאפשר להם בלא מזונות ואין מזונותן עליה: אבל צדין חיה ועוף. המוכנים מאתמול: מן הביבין. הקטנים, שאין מחסרים צידה. ורבן שמעון בן גמליאל לאו לאפלוגי אתנא קמא אתא, אלא לפרושי **{ב}**: כל המחסר צידה. שצריך לבקש תחבולות כדי לתפסו. וכל דרהיט בתריה ומטי ליה בחד שחיה לא הוי מחסר צידה, ואי לא, הוי מחסר צידה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{א}** וטעמא כמו בטחינה, כמו שכתבנו בפרק קמא באות ל'. וכן צידה אסור, שפעמים שתעלה במצודתו דגים הרבה כו'. הרא"ש: **{ב}** ולפי זה בדגים לעולם אין צדין, דאי לא תימא הכי למה חלקו. והטעם, מפני שהם מכסים מן העין: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין צדין דגים מן הביבין ביום טוב כו': ביברים פירש בריכות מים שצודין בהם דגים. ועוד פירוש ביברים בתים מוקפות שמגדלין בהם

החיות. וכל מה שהוא אסור לאכלו ביום טוב מפני שהוא מוקצה אסור ליתן לפניו מזונות מחוסר צידה הוא כל שאומרים הבא מצודה ונצודנו ומה שהוא כן מוקצה הוא. והלכה כרשב"ג: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ב

מְצוּדוֹת חֵיָה וְעוֹף וְדָגִים שֶׁעָשָׂאן מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב, לֹא יִטַל מֵהֶן בְּיוֹם טוֹב, אֲלֵא אִם כֵּן יוֹדֵעַ שֶׁנִּצְוָדוּ מֵעֶרֶב יוֹם טוֹב. וּמֵעֶשֶׂה בְּנִכְרֵי אֶחָד, שֶׁהֵבִיא דָגִים לְרֶבֶן גְּמְלִיאֵל, וְאָמַר, מִתְרִין הוּא, אֲלֵא שְׂאִין רְצוּנִי לְקַבֵּל הַיָּמֵנוּ:

ר"ע מברטנורה **ומעשה בנכרי אחד**. חסורי מחסרא והכי קתני, ספק מוכן אסור **ג** ורבן גמליאל מתיר, ומעשה בנכרי אחד וכו'. ואין הלכה ברבן גמליאל, אלא פרות ודגים שהובאו ביום טוב, ספק נלקטו **ד** היום ספק מאתמול, ספק נצודו היום ספק מאתמול, אסורים. וכל שאסור לאכלו אסור לטלטלו. ואם צורתו מוכחת עליהן, כגון פרות דכמושין שאי אפשר שנלקטו היום, וכן דגים שהביאום ממקום רחוק שאי אפשר שנצודו היום, מתרין. ודבר מוכן שבה מחוץ לתחום **ה** בשביל ישראל, אסור לאותו ישראל שהובא בשבילו ולכל בני ביתו, ומתן לישראל אחר. ופרות או דגים שנתלשו או נצודו ביום טוב ראשון מתרין לערב בליל יום טוב שני בכדי שיעשו, חוץ משני ימים טובים של ראש השנה שהם אסורים עד מוצאי יום טוב שני בכדי שיעשו. ופרוש כדי שיעשו, כדי שיתלשו הפרות ממקום שנתלשו ויביאו אותם מן המקום שהביאום. ועיר שדלתותיה נעולות בלילה צריך שימתין לבקר בכדי שיעשו: **אלא שאין רצוני לקבל ממנו**. שאני שונא אותו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט ג משום דכל שיש באותו מין במחבר, דרפן של בני אדם ללקוט אותו ביום ולא מבערב. הר"ן: **ד** לפי שלקיטה דומה לקצירה ואף לקיטת פרות הנפסדים כתותים וענבים אסרו, לפי שהלכו אחר רבה של

לקיטה. הר"ן. ובכאן לא התנה הר"ב שיהא בשביל ישראל כדלקמן בתחום, משום דכל שבמחבר יש בו משום מקצה, ומשום הכי אפלו תלשן לעצמו אסורים. וכן כל ששיד בו אסור מקצה אסור לו להנות ביום טוב ממלאכתו של נכרי, אף על פי שעשאה לעצמו (ועין מה שכתוב בפרק ט"ז דשבת. וכבש יש לומר דעשאו מדבר מוכר) ולכך לא הצריך הר"ב כאן להמתין בכדי שיעשו. ועין תוספות יום טוב: {ה} בנדאי בא מחוץ לתחום מיירי, ואסור זה פרש הרא"ש באכילה, אבל בטלטול שרי, דכיון דשרי לישראל אחר באכילה אין לו דין מקצה לאסור בטלטול: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מצודות חיה ועוף ודגים שעשאו מערב יום טוב כו': רבן גמליאל סובר כי ספק מוכן מותר וכן סובר כי נכרי שהביא ביום טוב דגים או פירות אף על פי שצדן ביום טוב מותרין ואין הלכה כרבן גמליאל וכשהביא נכרי פירות ונתאמת אצלינו מצורתן שלא נתלשו ביום טוב. וכן דגים שנתאמת אצלינו שלא נצודו ביום טוב ולא באו מחוץ לתחום שהן מותרין לאוכלן ביום טוב ואפילו לאותו שבאו בשבילו ואם באו מחוץ לתחום או נסתפק בזה מותרין לישראל אחר ולא לאותו שבאו בשבילו. והדבר הנצוד או הנתלש ביום טוב ראשון מותר לאוכלו בשני ולא בשני ימים טובים של ראש השנה שהן קדושה אחת: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ג

בהמה מסכנת לא ישחט, אלא אם כן יש שהות {ו} ביום לאכל ממנה כזית צלי. רבי עקיבא אומר, אפלו כזית חי מבית טביחתה. שחטה בשדה, לא יביאנה במוט ובמוטה. אבל מביא בידו אברים אברים:

ר"ע מברטנורה בהמה מסכנת. שהוא ירא שפא תמות. ואין צריך לה, שכבר סעד סעודתו: לא ישחט. אלא אם כן יודע שיש שהות ביום לאכל כזית צלי הימנה: מבית טביחתה. שהוא מזמן ומפשט מעורו ועומד. ואין הלכה כרבי עקיבא: לא יביאנה במוט ובמוטה. בשני בני אדם. משום דאושא מלתא {ז} ומזלזל בכבוד יום טוב: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ו) יש שהות. לישנא דמתניתין דיקא, דאף על פי שאינו אוכל כיון שהיה יכל לאכל סגי דהא אמרינן הואיל כו'. בית יוסף: (ז) ואין רצונו לומר שהאחד נושא במוט והשני במוטה, אלא ששניהם נושאים במוט כאחת או במוטה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא א"כ יש שהות כו': ואין הלכה כרבי עקיבא: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ד

בכור שנפל לבור, רבי יהודה אומר, ירד ממחה ויראה, אם יש בו מום, יעלה וישחט. ואם לאו, לא ישחט. רבי שמעון אומר, כל שאין מומו נכר מבעוד יום, אין זה מן המוכן:

ר"ע מברטנורה בכור שנפל לבור. בכור בעל מום שלא הראהו לחכם מערב יום טוב מבעוד יום להתירו, ונפל לבור ביום טוב וירא שפא זמות שם: ירד ממחה. שבקי להבחין בין מום קבוע למום עובר: ויראה. מום שהיה בו אתמול, אם מום קבוע הוא: יעלה וישחט. דמשום מקצה ליכא, דמאתמול דעתיה עילויה: ואם לאו לא ישחט. הכי קאמר, ואם לאו, דאותו מום שהיה בו מערב יום טוב לא היה קבוע אלא היום נעשה בו מום קבוע, אפלו עבר והעלהו לא ישחט. ולא אמרינן מאתמול הנה דעתיה עילויה וכיון שיש בו עכשיו מום קבוע נשחטיה, דהואיל והמום של אתמול לא היה קבוע, מקצה מחמת אסור הנה: אין זה מן המוכן. לאו משום מקצה אסר ליה, דהא לית ליה לרבי שמעון מקצה, אלא מפני שמתירו ביום טוב הנה ליה כמתקנו, ונראה כדן דין, דגזור ביה משום שבות. והכי קאמר, אין התרתו היתר (ח), ואינו מוכן להיות כשר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ח) משמע דאפלו בעבר ודן וכן משמע לישנא דמתניתין. וקשנא לי כו' דהרי אם עבר ודן דין מי לא הנה דיניה דין, וכמו באינד דתנינן נמי גבי דלא דנין לקמן בפרק ה', דנדאי אם קדש דמקדשת כו'. והתוספות כתבו

דָּאָסוּר מְשׁוּם מְקַצָּה אָף לְרַבֵּי שְׁמַעוֹן, דְּלֹא הָיָה דַעְתִּיָּה עֲלוּיָהּ, וְכָתַב הָרַ"ן מְשׁוּם דְּמִי יֵימַר דְּמַזְדַּקֵּק לֵיהּ חֲכָם. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עִקָּר תּוּי"ט).

רמב"ם בכור שנפל לבור רבי יהודה אומר ירד מומחה כו': רבי יהודה אומר רואין את המומין ביום טוב. ולשון התורה כי הבכור קדש אבל אם נפל בו מום מיד נסתלקה הקדושה ממנו ויהיה מותר לאכלו כחולין אמרו כי יהיה בו מום. ועוד יתבארו לך המומים כולן המתירין הבכורות לשחיטה במסכת בכורות. ולפיכך אם נפל לבור ולא נפל בו מום אין מותר להעלותו מן הבור לפי שאינו ראוי לאכילה אע"פ שאצלינו צער בעלי חיים דאורייתא. ומ"ש ואם לאו לא ישחוט ולא אמר ואם לאו לא יעלה רוצה בו כי אם עבר אדם [והעלהו מהבור] והיה בו מום עובר מערב יום טוב שאסור לשחוט בו את הבכור וחזר עתה אחר שהעלהו מום קבוע אסור לשחטו ביום טוב לפי שיעלה על דעתינו שכיון שהתחיל המום מערב יום טוב דעתיה עליה ואינו מוקצה כי רבי יהודה סובר כי על כל פנים היה מום ניכר מערב יום טוב ומה שהתיר בבכור שנפל לבור לשחטו במומו שיש בו משום צער בי"ח לפי שמעלין אותו ושוחטין אותו כיון שמותר לו ראיית מומין ביום טוב אבל כשעלה ונסתלק צער בעלי חיים אינו דין לשחטו ואפילו היה המום עובר מום קבוע שהוא מוקצה. ועוד יתבאר לך בבכורות מומין עוברין ומומין קבועין ור' שמעון שאינו מתיר ראיית מומין ביו"ט אי אפשר לראות כלל והלכה כר' שמעון: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ה

בְּהֵמָה שְׁמִתָּהּ, לֹא יִזְיָזְנָה מִמְּקוֹמָהּ. וּמַעֲשֶׂה וְשִׂאָלוּ אֶת רַבִּי טַרְפוֹן עָלֶיהָ וְעַל הַחֲלָה שֶׁנִּטְמְאָה, וְנִכְנַס לְבֵית הַמְּדַרְשׁ וְשִׂאָל, וְאָמְרוּ לוֹ, לֹא יִזְיָזְם מִמְּקוֹמָם:

ר"ע מברטנורה בהמה שמתה. בבהמת קדשים מירי, כדקתני עליה ועל החלה שנטמאת. ובהמת קדשים שמתה אסורה בהנאה וטעונה קבורה, הלכך לא יזיזנה ממקומה. אבל בהמת חלין מחתכין אותה לפני הכלבים. והני מלי שהיתה מסכנת מאתמול, דדעתיה עילוה, אבל לא

הִיְתָה מְסַכְּנֶת מֵאֲתָמוּל אִף בְּהֵמַת חֲלִין לֹא יִזְיָנָה מִמְּקוֹמָהּ {ט} : הַחֲלָה שְׁנֵטְמֵאֵת. אֵינָה רְאוּיָה לְכַהֵן בְּיוֹם טוֹב, אִף לְהִסְקָה אוֹ לְתַתָּה לְכַלְבוֹ, דָּאִין מִבְּעָרִין קִדְשִׁים מִן הָעוֹלָם בְּיוֹם טוֹב, וְאֶפְלוּ עַל יְדֵי אֲכִילַת בְּהֵמָה, דְּגִזְרַת הַכְּתוּב הִיא שְׂאִין קִדְשִׁים טְמֵאִים מִתְּבַעְרִים מִן הָעוֹלָם בְּיוֹם טוֹב : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} דְּבִיּוֹם טוֹב קִיָּמָא לֹן כְּרַבִּי יְהוּדָה דְּמִקְצָה אָסוּר. וּבְמִסְכְּנֶת מִיָּהָא מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה דְּשָׂרִי : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **בהמה שמתה לא יזינה ממקומה כו'** : זה הדבר אינו אלא בבהמת קדשים שמתה כי העיקר אצלינו אין מאכילין את הקדשים לכלבים ולפיכך אין מזיזים אותה ממקומה אבל בהמת חול שמתה מחתכין אותה ומאכילין אותה לכלבים. ובתנאי שתהיה מסוכנת מערב יום טוב אבל אם אינה מסוכנת מוקצה היא ואסור לטלטל : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ו

אִין נִמְנִין עַל הַבְּהֵמָה לְכַתְּחֵלָה בְּיוֹם טוֹב, אֲבָל נִמְנִין {יא} עָלֶיהָ מֵעָרֵב יוֹם טוֹב וְשׁוֹחֲטִין וּמְחַלְקִין בֵּינֵיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, שׁוֹקֵל אָדָם בְּשָׂרַךְ כְּנֶגֶד הַכֶּלִי אוֹ כְּנֶגֶד הַקּוֹפִיץ. וְחֻכְמֵי אֲוִמְרִים, אִין מְשַׁגְּיחִין בְּכַף מֵאֲזַנִּים כָּל עֶקֶר :

ר"ע מברטנורה **אין נמנין**. אין פוסקים דמים להיות שנים שלשה בני אדם אומרים בהמה זו בשלשה זוזים, וזו לכל אחד {י} : **ושוחטים ומחלקים ביניהן**. למחצה לשליש ולרביע, ואין מזכירין פסוק דמים : **שוקל אדם בשר**. אף על פי שאסור לשקל בליטרא, דהוי מעשה חל, מתר לשקל כנגד הכלי וכנגד הקופיץ, ולמחר יראו הקופיץ והכלי כמה משקלו : **חכמים אומרים אין משגיחין**. אין מעניין : **בכף מאזנים כל**

עקר. וְאַפְלוּ לְשֹׁמֵר הַבֶּשֶׂר מִן הָעֶכְבְּרִין אֲסוּר לְשׁוּם אוֹתוֹ בְּכַף מֵאֲזַנִּים **{יב}**. וְהִלְכָה כְּחֻמְיֵם : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {י} וְכָתַב רַש"י דְּמִקַּח וּמִמְכָּר בְּשֶׁבֶת וַיּוֹם טוֹב אֲסוּר, בְּסִפְרָא עֲזָרָא ב' (הַיְנוּ נְחֻמָּה) י"ג. וּבְדָף ל"ז פִּרְשׁ מְדַכְּתִיב מִמְצוּא חִפְאָד וְדָבָר דְּבָר [שְׁעִיגָה נח], אִי נְמִי מִקַּח וּמִמְכָּר אֲתִי לִיָּדִי כְּתִיבֵת שְׁטָרֵי מְכִירָה. וְכִלְהָ חֲדָא גְזָרָה הוּא : **{יא}** נְמִינִין. כְּלוּמַר וּבְהִכֵּי יְכוּלִין לְמַחֵר לְחֵלֶק בִּינֵיהֶם : **{יב}** דְּמַחְזִי כְּנוֹתְנוּ לְשֵׁם מְשַׁקֵּל. רַש"י : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין נמנין על הבהמה לכתחלה ביום טוב כו': רבי יהודה אומר שוקל אדם בשר כנגד הכלי כו': אין נמנין פירוש שלא יפסוק דמים ביום טוב ויאמר זאת הבהמה בעשרה פשיטין בדרך משל ליקח אותה עשרה בני אדם פשוט לכל אחד : אין משגיחין בכף מאזנים כל עיקר שאסור להשתמש בה ואפילו שלא לשקול כגון לתת שום חפץ בכף מאזנים או לכסות בהן כלי והלכה כחכמים : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ז

אין משחיזין את הסכין ביום טוב, אבל משיאה על גבי חברתה. לא יאמר אדם לטבח, שקול לי בדינר **{יג}** בשר. אבל שוחט ומחלקים ביניהן **{יד}** :

ר"ע מברטנורה אין משחיזין את הסכין. ברחים או במשחזות : אבל משיאה על גבי חברתה. דמשנה מדדך חל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יג} בְּדִינָר. שְׁאֲסוּר לְהַזְכִּיר שֵׁם דָּמִים. רַש"י. וְתַמְיָהֲנִי דְּמִשְׁנָה שְׂאִינָה צְרִיכָה הִיא, דְּכִבֵּר נִשְׁנָה לְעִיל אִין נְמִינִין : **{יד}** וּמַחְלִקִין בִּינֵיהֶן. שְׂאִימַר יֵתֵן לִי חֵלֶק אוֹ חֲצֵי חֵלֶק, כְּדָרְךָ שְׂרָגִילִין לְנִתְחֹן בְּמִקּוּם הַהוּא, וּמִבִּיא שְׁתֵּי בְּהֵמוֹת וּמַעְמִידֵן זֶה אֶצֶל זֶה וְאוֹמֵר זֶה כְּזוֹ, וּלְמַחֵר שְׁמִין הַנִּשְׁאָרֵת כְּפִי מַה שְׁשׁוּהָ כֶּד יִפְרַע לוֹ. גְּמָרָא : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין משחיזין את הסכין ביום טוב כו': לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר כו': השחזה היא העברת הסכין בריחים: והם מחלקין ביניהם שיאמר לו תן לי רביע הכבש או שמיניתו או חלק כד ממנו: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ח

אומר אדם לחברו, מלא לי כלי זה, אבל לא במדה. רבי יהודה אומר, אם היה כלי של מדה, לא ימלאנו. מעשה באבא שאול בן בטנית, שהיה ממלא מדותיו מערב יום טוב ונותן ללקוחות ביום טוב. אבא שאול אומר, אף במועד עושה כן, מפני ברוי המדות. וחכמים אומרים, אף בחל עושה כן, מפני מצוי המדות. הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו **{ח}**, ואומר לו, תן לי ביצים ופגוזים במנין, שכן דרך בעל הבית להיות מונה **{ט}** בתוך ביתו:

ר"ע מברטנורה אבל לא במדה. בכלי המיוחד למדה שמוּדד ומוכר בו. אבל אם אינו מיוחד לכך, אף על פי שעומד למדה, שכפשישבר זה שהוא מודד בו יעמד זה תחתיו, מתר למלאותו **{ט}**: אם היה כלי של מדה. אף על פי שעדין לא יחדו לכך, לא ימלאנו **{ט}**. ואין הלכה כרבי יהודה: ממלא מדותיו מערב יום טוב. לפי שאין מודדין ביום טוב: אף בחל המועד עושה כן. מפני בטול בית המדרש, שהיו רבים באים לשאל הימנו במועד, שאין טרודין במלאכה, והיה ממלא מדותיו בליקה שאינו זמן בית המדרש **{י}** כדי שיהא פנוי ביום: מפני מצוי המדות. כשהיה מוכר שמן היו לו מדות הרבה, ומביאין הלקוחות כליהן ומודד לכל אחד ואחד במדה לעצמו, ומתמצות והולכות לתוך כליהן כל הליקה,

כְּדֵי שֶׁלֹא יִשָּׂאֵר לוֹ הַשֶּׁמֶן הַמְדַבֵּק בְּשׂוּלֵי הַמִּדָּה וּבַדְּפִנוּתֶיהָ וְנִמְצָא גֹזֶל אֶת הַלְקֻחוֹת : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} דְּהוֹאִיל וְאֵינוֹ מֵיחַד לֹא קָא עֲבִיד כְּדַעְבְּדִין בְּחַל שְׂדֵרָךְ לְקֻחוֹת לֹמַר תּוֹן לִי לֵג וְאֵין דְּרַכְּוֹן לֹמַר כְּלִי זֶה מְלֵא לִי בְּדֵרָךְ מִקַּח אֶלֶּא בְּדֵרָךְ הַלְוָאָה אוֹ מִתְּנָה. וְאִף עַל גַּב דְּמֵיחַד לְמִדָּה מַה שְּׂאִין כּוֹן בְּמִשְׁנָה וְי דְּאֶסְרִי לְשִׁקֵּל בְּכִלֵי מְשׁוּם דְּקָא עֲבִיד עֹבְדִין דְּחַל דְּפַעְמִים שְּׂאִין הַלִּיטְרָא לְפָנָיו וְכִיּוֹן שְׂיֻדְעֵ מִשְׁקֵל כְּלָיו שׁוֹקֵל בּוֹ. גְּמָרָא : {טז} הוֹאִיל וְעוֹמֵד לְמִדָּה, מַה שְּׂאִין כּוֹן בְּמִשְׁנָה וְי דְּמִתִּיר לְשִׁקֵּל כְּנֻגַד כְּלִי לְפִי שְּׂאִינוֹ עוֹמֵד לְשִׁקֵּל בּוֹ. גְּמָרָא : {יז} וְלִמָּאן דְּגָרַס מִפְּנֵי בְּרוּרֵי הַמִּדּוֹת הָכִי פְּרוּשׁוֹ, מְשׁוּם בְּטוּל בֵּית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל בָּאֵי מוֹעֵד לֹא יִהְיֶה פְּנוּי לְשִׁהוֹת וּלְבָרַר מִדּוֹתָיו שֶׁלֹא יִרְתִּיחוּ, לְפִיכֵךְ מִמְּלָאן בְּלִילָה. וְטַעֲמָא שְׂרָצָה שֶׁלֹא יִרְתִּיחוּ, לְפִי שֶׁעַל יְדֵי הַרְתִּיחוֹת שְׂמַעְלָה הֵיִן נִמְצָא שְּׂאִין הַמִּדָּה מְלֵא : {יח} חֲנוּנֵי כּוֹ'. שְׂמַתוּדָּ שְׂרָגִיל אֶצְלוֹ מְאֲמִינוֹ וְנוֹתְנוֹ לוֹ בְּלֵא פְּסוּק דְּמִים. רַשִׁ"י : {יט} מוֹנָה. הַלְכָךְ לֹא מוֹכַח דְּמְשׁוּם דְּמִים הוּא דְּמִדְּכַר לִיה מְנַן, אֶלֶּא שְׂפָךְ צְרִיךְ. הַר"ן : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **אומר אדם לחברו מלא לי כלי זה כו' : הולך אדם אצל חנוני הרגיל אצלו כו' :** אבל לא במדה רוצה בו אבל לא בכלי מיוחד למדה אבל אם היה כלי מוכן להיות מדה ועדיין לא נעשה בדיוק ולא שמוה מדה מותר לתת בה. ורבי יהודה אוסר לפי שהוא כלי ידוע למדה. והיה עושה אבא שאול בן בטנית מה שאמרו עליו מפני ביטול בית המדרש כדי שלא יתבטל בעת המשקל ואין הלכה כרבי יהודה : (רמב"ם)

ד פרק

א משנה - ד פרק

הַמְבִיא כִּי יֵין מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, לֹא יִבְיֵאֵם
בְּסֵל וּבְקֶפֶה, אֲבָל מְבִיא הוּא עַל כְּתָפוֹ אוֹ
לְפָנָיו. וְכֵן הַמּוֹלִיךְ אֶת הַתְּבֹן, לֹא יִפְשִׁיל אֶת
הַקֶּפֶה לְאַחֲרָיו, אֲבָל מְבִיָּאָה הוּא בְּיָדוֹ.
וּמִתְחִילִין בְּעֶרְמַת הַתְּבֹן, אֲבָל לֹא בְּעֵצִים
שְׁבִמְקָצָה :

ר"ע מברטנורה **הַמְבִיא**. מִמְּקוֹם לְמְקוֹם. בְּתוֹךְ הַתְּחוּם **[א]** : לֹא יִבְיֵאֵם
וְכוּ'. לְתֵת שְׁלֵשׁ וְאַרְבַּע כְּדוֹת בְּתוֹךְ סֵל אוֹ קֶפֶה וְיִשְׂאֵם, מִשּׁוּם דְּנִרְאָה
כְּמַעֲשֵׂה חֵל לְשֵׂאת מִשְׁאוֹת. וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְשִׁנוֹת מִתֵּר : **אֲבָל מְבִיא**
הוּא עַל כְּתָפוֹ. אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם, דְּמוּכַח דְּלְצַרְךָ יוֹם טוֹב **[ב]** : אוֹ לְפָנָיו.
בְּיָדוֹ : **וְכֵן הַמּוֹלִיךְ אֶת הַתְּבֹן**. לְהִסָּק אוֹ לְבַהֲמָה : **לֹא יִפְשִׁיל קֶפֶה**
לְאַחֲרָיו. שְׁנִרְאָה כְּדָרְךָ חֵל : **וּמִתְחִילִין בְּעֶרְמַת הַתְּבֹן**. וְאִף עַל פִּי שְׁלֵא
זְמַנָּה מִבְּעוֹד יוֹם וְלֹא הִיָּה רְגִיל לְהִסָּק מִמְּנָה, דְּלִית לִיהּ לְהֵאֵי תִנְא
מְקָצָה : **אֲבָל לֹא בְּעֵצִים** [שְׁבִמְקָצָה]. רְחֵבָה שְׁאַחֲרֵי הַבְּתִים קְרוּיָה מְקָצָה,
עַל שֵׁם שֶׁהִיא מְקָצָה לְאַחֲרוֹר וְאֵין נִכְנָסִים וְיוֹצְאִים לָהּ תְּדִיר **[ג]**. וְהִנְךָ
עֵצִים דְּאֵירִי בְּהוּ הַקָּא הֵן קוֹרוֹת גְּדוּלוֹת שֶׁל אֲרָזִים הַעוֹמְדוֹת לְבִנְיָן,
דְּמְקָצָה מִחֲמַת חֶסְרוֹן כִּיס נִינְהוּ, שְׁדַמְיָהוּ יְקָרִים, וּבְהֵא אֶפְלוּ רַבִּי
שְׁמַעוֹן דְּלִית לִיהּ מְקָצָה מוֹדָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** וּמְסִים רְשִׁי אוֹ עַל יְדֵי עֶרֶב. וְכֵתֵב בֵּית יוֹסֵף דְּמִשְׁמַע
מִדְּבָרֵיו דְּבְמוֹלִיךְ הַכְּדִים בְּחוּץ בְּמְקוֹם הַרוּאִים דְּנִקָּא הוּא דְּאֶמְרִינְךָ דְּלֹא
יִבְיֵאֵם בְּסֵל וּבְקֶפֶה, אֲבָל לְטַלְטֵל בְּמְקוֹם שְׂאִין רוּאִין כְּגוֹן מְזוּיֵת לְזוּיֵת
בְּאוֹתוֹ בֵּית, מְבִיא כִּי הִיכִי דְּבַעֵי. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **[ב]** אוֹרְחָא דְּמִלְתָּא
נֶקֶט, דְּעַל כְּתָפוֹ מְבִיא אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם, וּבְסֵל וּבְקֶפֶה מְבִיא שְׁלֵשָׁה וְאַרְבַּעָה,
וְהוּא הַדִּין אֵיפְכָא, דְּלַעוֹלָם אֲסוּרָא בְּסֵל וְקֶפֶה וְהַתֵּר בְּכְתָפוֹ, דְּבִשְׁנוּי תְּלִיא
מִלְתָּא, לֹא בְּמִסְפָּר : **[ג]** וְשֵׁם נוֹתְנִין עֵצִים וְכָל דְּבָר שְׂאִין דְּעֵתוֹ לְטַל עַד זְמַן
מְרַבָּה. רְשִׁי : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **הַמְבִיא כִּי יֵין מִמְּקוֹם לְמְקוֹם כו'**: הַעִיקֵר בְּכֹל זֶה שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה
כְּדָרְךָ שֶׁהוּא עוֹשֶׂה בְּחוּל אֵלֶּא בְּשִׁינוּי וְאִם אֵי אֶפְשָׁר לוֹ לְשִׁנוֹת מוֹתֵר.
וּמִתְחִילִין בְּעֶרְמַת הַתְּבֹן בְּתִנְאֵי שִׁיָּהִי הַתְּבֹן מִלֹּא קוֹצִים שְׂאִינוּ רְאוּי אֵלֶּא
לְשִׁרִיפָה וְהוּא כְּמוֹ מוּכָן לֹאשׁ וְאִינוּ צָרִיךְ הַכְּנָה אֲבָל אִם אִינוּ כֵן כְּמוֹ שְׁזַכְרָנוּ
הָרִי הוּא כְּמוֹ עֵצִים שְׁבִמְקָצָה בְּשׁוּה וְרִצָּה בְּכָאן בְּמוֹקָצָה מְקוֹם מִיּוּחַד
לְהַצְנִיעַ שֵׁם הָעֵצִים : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ב

אין נוטלין עצים מן הסכה, אלא מן הסמוך לה. מביאין עצים מן השדה מן המכנס (ו), ומן הקרפף אפלו מן המפזר. איזהו קרפף, כל שסמוך לעיר, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר, כל שנכנסין לו בפותחת, ואפלו בתוך תחום שבת:

ר"ע מברטנורה אין נוטלין עצים מן הסכה. אפלו סכה שאינה של מצוה (ד) כגון בפסח או בעצרת, אין נוטלים ממנה עצים ביום טוב, משום סתירת אהל: **אלא מן הסמוך לה**. כגון קנים הזקופים סמוך לדפנות ולא נארגו עם הדפן, דלא בטלו לגבי דפן (ה), לפיכך נוטלים מהן ביום טוב: **מביאין עצים**. תלושים מן השדה שבתוך התחום, מן המכנס: **ומן הקרפף אפלו מן המפזר**. מתניתין יחידאה היא ואינה הלכה, אלא הלכתא אין מביאין עצים אלא מן המכנסים שבקרפף. ומן השדה לא יביא כלל, ואפלו מן המכנסים, דלאו דעתיה עלויהו הואיל ואינן משתמרים שם. אבל מן הקרפף שהוא משתמר ומקף סביב, כשהן מכנסין דעתיה עלויהו: **כל שסמוך לעיר**. ממש. והוא דאית ליה פותחת מפתח שמשתמר (ז), דרבי יהודה תרתי בעי, סמוך לעיר ופותחת. ומשום דקסבר סתם קרפיפות יש להם פותחת, משום הכי לא חש להזכירה: **רבי יוסי אומר כל שנכנסין לו בפותחת, ואפלו בתוך תחום שבת**. כיון דאית ליה פותחת לא בעינן סמוך, אלא אפלו רחוק עד קרוב לסוף תחום שבת. ואם הוא סמוך לא בעינן פותחת. ובסמוך בלא פותחת או פותחת בלא סמוך שרי. והלכה כרבי יוסי (ח): (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ד) דבשל מצוה אסור להנות כל ימי הסכות כדילפינן בגמרא: (ה) ואינו דומה לסמוך לסכך, שהסכך אינו ארוג, לפיכך הכל שנה העליון פתחתון סכך הוא. רש"י: (ו) **המכנס**. אם כנסן מערב יום טוב, דגלי דעתיה דעלייהו סמך. רש"י. ולא דוקא מערב יום טוב, אלא כל שהם מכנסים קדם יום טוב דעתיה עלויה: (ז) וטעמא משום דכל שיש לו מסגרת מחזי כחצר ולא הוי עצים שבתוכו כמקצים. בית יוסף: (ח) ושמע מנה דבעינן מיהת שלא יהו מקצים דהא חדא מתרתי מיהו בעי רבי יוסי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין נוטלין עצים מן הסוכה אלא מן הסמוך לה כו': מביאין עצים מן השדה מן המכונס ומן הקרפף כו': סוכת החג בחג אסור להנות בעציו כל ימי הסוכות לאמרו חג הסוכות שבעת ימים לה' אלהיכם. ובאה הקבלה כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה. והדבר בכאן הוא על סוכה שאינה של מצוה כי העיקר אצלנו אין עושין אהל ואין סותרין אהל ביום טוב וכל שכן בשבת וכבר קדם זה בשבת: ואמרו ומן הסמוך לה ענינו מן הסמוך לדפנות. ואמרס מן הקרפף אפילו מן המפוזר אינה הלכה אלא מן המכונס על כל פנים ובתנאי שיהיה מן המכונס שבקרפף אבל מן השדה לא יביא ואפילו מן המכונס. ורבי יהודה אומר כי על כל פנים צריך פתח ויהיה סמוך לעיר ורבי יוסי אומר כי כשיש לו פתח ואפילו רחוק מן העיר קרוב לאלפים אמה שהוא תחום שבת מותר ליטול ממנו והלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ג

אין מבקעין עצים, לא מן הקורות, ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב. ואין מבקעין לא בקרדס **יא** ולא במגרה ולא במגל **יג**, אלא בקופיץ. בית שהוא מלא פרות, סתום ונפחת, נוטל ממקום הפחת. רבי מאיר אומר, אף פוחת לכתחלה ונוטל:

ר"ע מברטנורה אין מבקעין עצים מן הקורות. הסדורות בארץ, כדי שלא יתעקמו, ועומדות לבגן **ט**: ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב. ואף על גב דהשתא להסקה קימא, בין השמשות לאו להכי קימא **י**: ואין מבקעין לא בקרדס. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, אבל מבקעין מן הקורה **יב** שנשברה מערב יום טוב, וכשהו מבקעין אין מבקעין לא בקרדס: ולא במגרה. כעין ספין ארז מלא פגימות וקוצצין בו עצים עבים. וכלי אמן הוא: מגל. אף הוא כלי אמן, ונראה פרוצה לעשות מלאכה: אלא בקופיץ. סתם קופיץ הוא ספין של קצבים, ואינו כלי אמן. ויש מהן שיש להן שני ראשין, ראש אחד רחב ונקרא צד נקבות,

וראש אחד צר ונקרא צד זכרות, ואין מבקעין בו אלא בצד זכרות שלו **[יד]**: נוטל ממקום הפחת. ולא אמרינן מקצים מחמת אסור הן דאין לכל לפחתו ביום טוב ואסח דעתיה מניהו, דבית דתנן במתניתין מרי שאינו בנוי בטיט ובסיד אלא סדור של לבנים זו על זו בלא טיט, והשתא אין בפחיתתו אסורא דאורייתא **[טו]**, הלכך לאו מקצים ניהו, כי היכי דאמרינן גבי טבל דלאו מקצה הוא שאם עבר ותקנו מתקן: אף פוחת לכתחלה. דהואיל ואין שם טיט אלא לבנים סדורין זו על זו, לא הוי סותר, ושרי לפחות לכתחלה. ואין הלכה כרבי מאיר: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ט] ואפלו לרבי שמעון, וטעמא מפני שהם מקצים מחמת חסרון פיס דמודה רבי שמעון. בית יוסף: **[י]** וכיון דאתקצאי לבין השמשות אתקצאי לכלי יומא. רש"י. ושמע מנה דמתניתין כרבי יהודה דמקצה אסור, ואף על גב דבשבת [פרק כד משנה ד] סתים לן כרבי שמעון (עין שם), הינו טעמא דשבת חמירא ולא אתיא לזלוילי ביה, סתם כרבי שמעון דמקל. יום טוב דקיל ואתו לזלוילי ביה, סתם כרבי יהודה דמחמיר. גמרא: **[יא]** בקרדום. סתם קרדום עשוי כמין כלי אמנות שעושין בו אכפות וסרגות כו', ויש לו שתי פיות. רש"י: **[יב]** וכתב הרמב"ם ולמה לא נאסר הבקוע כולו, מפני שאפשר שיפגע בעץ עבה ולא יוכל להבעירו וימנע מלבשל לפיכך התירו לבקוע בשנוי. וכל הדברים הדומין לזה, מזה הטעם התירו מה שהתירו ואסרו מה שאסרו. והראב"ד כתב כיון דאי אפשר לבשל ולאפות בלא עצים, עשו הבקיעה כדיכת מלח שהתירו אותו על ידי שנוי: **[יג]** מגל. פרש בערוך: מגל יד עשוי לשבר עצמות ועצים, והוא חלק: **[יד]** שזה הצד עשוי לבקוע בו עצים, וצד הרחב קוצצין בו העץ לרחבו, דדמי למלאכת האמן. רש"י: **[טו]** והקשו בתוספות ממעות שעל הכר דמשנה ב' פרק כ"א דשבת, דאם הונחו שם מערב שבת הוי בסיס ואסור, ואף על גב דלא הוה אלא מקצה מדרבנן. ותוצו הרמב"ן והר"ן דהקא הפרות עצמן ראוין ולא נעשו בסיס לבית, אלא שדבר אחר גורם שאינו יכל להנות מהן, ואינו אלא כאלו היה פרותיו במקום שאינו יכל להלוך שם, והכי נמי גבי טבל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין מבקעין עצים לא מן הקורות ולא מן הקורה כו': בית שהוא מלא פירות סתום ונפחת כו': שעור זו המשנה כד אין מבקעים עצים מסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב אלא אם נשברה מערב יום טוב. וכשהן מבקעין אין מבקעין לא בקרדום ולא במגל. וטעם אלו הדינים כבר כולם קדמו ונתבארו. וקופיץ הוא כלי ברזל שחותכין בו הבשר ואין ראוי לבקע העצים אלא בצד הקצר שהוא כמו החץ ונקרא זכרות והצד הרחב נקבות לפי שאין דרך בני אדם לבקע בו ויהיה שינוי. ומה שאמר רבי מאיר פוחת אינו רוצה לומר שישתור הכתלים ביום טוב אבל כפי סברתו הוא מותר לפחות אם היו כתלי אותו החצר לבנים סדורים מבלי בנין ואין הלכה כר"מ: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ד

אין פותחין את הנר, מפני שהוא עושה כלי.
ואין עושין פחמין ביום טוב, ואין חותכין את
הפתילה לשנים. רבי יהודה אומר, חותכה
באור לשתי נרות:

ר"ע מברטנורה אין פותחין את הנר. לטל אחד מן הפיצים של יוצר חרש
ולתחב אגרופו לתוכו לחקק נר, מפני שעושה כלי {טז}: ואין עושין
פחמין. דאינהו נמי כלי נינהו לצורפי זהב, ופתילה נמי כלי היא
להדלקה, שצריכה עשיה ותקון: ואין חותכין אותה לשנים. לפי שהוא
מתקן כלי. ולמעכה בידי מתר: חותכה באור. נותן שני ראשי הפתילה
בפי שתי נרות שצריך להדליקן כאחת ומדליק באמצע, דהשתא לא
מוכח דלתקוניה מנא מכוון אלא להדלקה בעלמא. והלכה כרבי יהודה:
(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טז} הא קא משמע לן דאף על גב דאינו כלי לענין קבלת טמאה
עד שיצרפנו בכבשן. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין פותחין את הנר מפני שהוא עושה כלי כו': נר ידוע והנרות
שלהם היו עושין אותן זוגות וחותכין אותן אחר עשייתן. חותכה באור
לשתי נרות הוא שיתן הפתילה קצתו בנר אחד וקצתו בנר אחר ויתן האור
בינתיים ותתחלק ותהיה פתילה דולקת בזה הנר ופתילה דולקת בזה הנר
ואסר חתיכת פתילה בסכין או במספרס לפי שהוא מתקן מנא ולמעכה ביד
מותר והלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ה

אין שוֹבְרִין **{יז}** אֶת הַחֶרֶס, וְאִין חוֹתְכִין אֶת הַנֵּיָר לְצִלוֹת בּוֹ מְלִיחַ, וְאִין גּוֹרְפִין תַּנּוּר וְכִירִים, אֲבָל מְכַבְּשִׁין, וְאִין מְקִיפִין שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת לְשֹׁפֵת עֲלֵיהֶן אֶת הַקְּדָרָה, וְאִין סוֹמְכִין אֶת הַקְּדָרָה בְּבִקְעָת, וְכֹן בְּדִלְת, וְאִין מְנַהֲיגִין אֶת הַבְּהֵמָה בְּמַקָּל בְּיוֹם טוֹב, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר :

ר"ע מברטנורה וְאִין חוֹתְכִין אֶת הַנֵּיָר. שְׁנוֹתְנִין בּוֹ שָׁמֶן, וְעוֹמֵד בְּפָנָי הָאֵשׁ כָּל זָמַן שֶׁהַשָּׁמֶן בְּתוֹכוֹ, וְאִינוּ נִשְׂרָף: מְלִיחַ. דג מְלִיחַ. דג: אִין גּוֹרְפִין תַּנּוּר וְכִירִים. אִם נָפַל לְתוֹכָן מִטְּפוּלָה שֶׁל תַּנּוּר וּמִן הַטִּיחַ, אִין גּוֹרְפִין אוֹתָן, דְּמַתְקִין מִנָּא הוּא. וְאֶתִיא כְּרַבְנֵן דְּאִמְרֵי מְכַשְׁרֵי אֲכָל נֶפֶשׁ אִסְרֵי: מְכַבְּשִׁין. מְשַׁכְּבִין אֶת הָאִפְרָא וְאֶת הָעֶפְרָא כְּדִי שְׂיִהְיֶה חֶלֶק **{יח}**. וְאִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְאַפּוֹת אֲלָא אִם כֹּן גָּרַף, מֵתֵיר: מְקִיפִין. מְקַרְבִין זֶה אֶצֶל זֶה. כְּמוֹ אִין מְקִיפִין בְּרִיאָה: לְשֹׁפֵת. לְעַרְדֵּי וְלַהוֹשִׁיב עֲלֵיהֶם קְדָרָה **{יט}**, וְהָאוּר בֵּין שְׁתֵּי הַחֲבִיּוֹת. וְאִסֵּר לֵה מְשׁוּם דְּדָמִי לְבַנְגֵן **{כ}**: [וְאִין סוֹמְכִין] אֶת הַקְּדָרָה בְּבִקְעָת. דְּלֹא נִתְּנוּ עֲצִים אֲלָא לְהַסְקָה **{כא}**. וּבִקְעָת, עֲצִים שְׁנֵתִבְקְעוּ: וְכֹן הַדִּלְת. אִין סוֹמְכִין אוֹתָהּ בְּבִקְעָת, דְּעֲצִים מְקַצִּים הֵם אֶצֶל כָּל תַּשְׁמִישׁ חוּץ מִן הַהַסְקָה: וְאִין מְנַהֲיגִים אֶת הַבְּהֵמָה בְּמַקָּל. מְשׁוּם דְּנִרְאָה כְּמוֹלִיכָה לְמַכֵּר בְּשׁוּק **{כב}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יז}** אִין שוֹבְרִין. כְּשֹׁצוֹלִין דְּגִים עַל הָאֲסִפְלָה חוֹתְכִים קְנִים אוֹ קֵשׁ שְׁבָלִין אוֹ שוֹבְרִים חֶרְסִים אוֹ חוֹתְכִין נֵיָר כּוּי וְסוֹדְרִים עַל גְּבִי הָאֲסִפְלָה, מְפָנִי שֶׁהַמַּתְכָּת מִתְחַמֵּם וְשׁוֹרֵף אֶת הַדָּג. רַשִׁי: **{יח}** מְסִים רַשִׁי מְשַׁפִּילוֹ וּמְשׁוּהוֹ שְׁלֹא יִגַע בְּפֶת שֶׁמְדַבְּקִין בְּדַפְנוֹתָיו וְיִשְׂרָפְנוּ: **{יט}** וְלָשׁוֹן עֲבָרֵי הוּא, כְּמוֹ שֹׁפֵת הַסִּיר (מְלָכִים ב ד): **{כ}** מְדַרְבְּנֵן, מְשׁוּם דְּמַתְחַזִּי כְּאֶהֱלֵא. רַשִׁי: **{כא}** גְּמָרָא. וּפְרַשׁ הַר"ן שֶׁכִּיּוֹן שְׁאִין מִיְחָדִין אֲלָא לְהַסְקָה בְּלִבָּד אִין תּוֹרַת כְּלִי עֲלֵיהֶם וַיֵּשׁ לָהֶם דִּין מְקַצָּה גְּבִי שְׁאֵר מְלֹאכּוֹת: **{כב}** גְּמָרָא, וְכִי תִימָא וְלָמָּה לָן הָאִי טַעְמָא, תִּיפּוּק לִיָּה מְשׁוּם מְקַצָּה דְּהַעֲצִים כְּנִזְכָּר לְעִיל. אִיכָּא לְמִימַר נְפָקָא מִנָּה דְּאֶפְלוֹ אֲזַמְנִיָּה מְאֵתְמוֹל דְּלָאוּ מְקַצָּה הוּא, אֶפְלוֹ הַכִּי אִסּוּר מְשׁוּם דְּנִרְאָה כּוּי. הַר"ן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אִין שוֹבְרִים אֶת הַחֶרֶס וְאִין חוֹתְכִין הַנֵּיָר כּוּי: נִייר ידוע וכשנותנין עליו שמן עומד לפני האש כל זמן שימצא בו שמן ואין גורפין תנור וכירים ומכבשים פירוש שמשוין האפר ואם מנע הבישול גורפין אותו האפר.

ובקעת חתיכה של עץ שאינה כלי ואמר וכן בדלת רוצה בו כי כן המשפט
בדלת אין סומכין אותו בבקעת כי העיקר אצלנו לא ניתנו עצים אלא
להסקה : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ו

רבי אליעזר אומר, נוטל אדם קיסם משלפניו
לחצץ בו שניו. ומגבב מן החצר ומדליק, שכל
מה שבחצר מוכן הוא. וחכמים אומרים,
מגבב משלפניו ומדליק :

ר"ע מברטנורה משלפניו. ממה שלפניו בבית : לחצץ בו שניו. לטל בשר
החוצץ בין שניו. ומשלפניו לאו דוקא, דלרבי אליעזר אף מן החצר נמי
מתר לטל, דקאמר כל מה שבחצר מוכן הוא **(כג)**. והא דנקט משלפניו,
משום רבנו דפליגי דאפלו משלפניו להדליק אין, לחצץ לא, דסברי לא
נתנו עצים אלא להסקה : **וחכמים אומרים מגבב משלפניו ומדליק.**
אבל מן החצר לא, דהואיל וקסמין דקין הו וטורח לקוששון ולגבבו,
מאתמול לאו להכי קימי. ודקאמרת נוטל קיסם לחצץ בו שניו, אנו
אית לן דאף משלפניו לא יטל אלא להדליק, דלא נתנו עצים אלא
להסקה. ובתרת פליגי. והלכה כחכמים. ואין מתר לטל קיסם לחצץ
בו שניו אלא מאבוס של בהמה. ולא יחתכנו ויתקננו לכד, אלא אם כן
היה לח וראוי למאכל בהמה, שכל דבר הראוי למאכל בהמה מתר
לחתכו בין ביום טוב בין בשבת, ואין בהם משום תקון פלי : (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט (כג) ורישא לא אתי לאשמועינן אלא היתר טלטול עצים אף
שלא להסקה. רש"י. כלומר וכדתנן בסיפא ומגבב כו' ומדליק הוא הדין
שלא להדליק אלא לחצץ נמי שרי כמו ברישא : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם רבי אליעזר אומר נוטל אדם קיסם משלפניו כו' : לא התירו
חכמים שיטול אדם קיסם לחצץ בו שיניו אלא מאבוס של בהמה בלבד
ואסור לחתכו ולתקנו אא"כ היה רטוב וראוי לאכילה לבהמה כי כל מה

שראוי לאכילת בהמות מותר לחתכו בשבת ואין הלכה כר' אליעזר ומאמר חכמים ומגבב מלפניו ענינו כי כשמבשל בשדה שקושש מסביבותיו ומדליק: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ז

אין מוציאין את האור לא מן העצים **[כד]**, ולא מן האבנים, ולא מן העפר, ולא מן המים, ואין מלבנין את הרעפים לצלות בהן. ועוד אמר רבי אליעזר, עומד אדם על המקצה ערב שבת **[כה]** בשביעית, ואומר, מכאן אני אוכל למחר. וחכמים אומרים, עד שירשם **[כו]** ויאמר, מכאן ועד כאן:

ר"ע מברטנורה אין מוציאין את האור. משום דמוליד ודמי למלאכה, שבורא האש הזה ביום טוב: מן העפר. יש קרקע כשחופרין אותה מוציאה אור ממקום מחפרת שלה: ולא מן המים. נותנים מים בכלי זכוכית לבנה ונותנו בחמה כשהשמש חם מאד והזכוכית מוציאה שלהבת, ומביאים נערת ומגיעים בזכוכית והיא בוערת: אין מלבנין. באור: את הרעפים. דוקא ברעפים חדשים, משום דמשוי ליה מנא בהסק זה, שהן מתחשמין ומתחזקים על ידי האור: רעפים. כלי חרס חלולים באמצען שמכסים בהן הגנות: ועוד אמר רבי אליעזר. משום דתנא אחת לקלא גבי מקצה והדר אמר אחריתי, קאמר ועוד: עומד אדם על המקצה. הצריך הזמנה, והזמנה מועלת לו: ערב שבת בשביעית. שאין מעשר נוהג בה ואין מחסר אלא הזמנה. והוא הדין במעשר ובשאר שני השבוע. אלא אורחא דמלתא נקט, דסתם מקצה לאו מעשר הוא, דגרוגרות וצמוקים הן סתם מקצה ואין רגילין לעשר קדם גמר מלאכה **[כו]**: מכאן אני נוטל למחר. וסגי בהכי, דיש בררה: עד שירשם. בסימן, דאין בררה. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כד]** **העצים**. כגון שחוככין אותן זו בזו או מפין זו בזו עד שתצא האש. הרמב"ם: **[כה]** **ערב שבת**. לרבותא נקט ערב שבת, אף על גב דסתים לן תנא כרבי שמעון דלית ליה מקצה, אפלו הכי בהד מקצה דגרונרות וצמוקים מודה רבי שמעון משום דדחינהו בידיים ולא חזו, שמסריחות כשמתבשין קדם שיבשו: **[כו]** וגמר מלאכת הגרונרות בסוף פרק קמא דמעשרות, ואפלו הכי שבת קובעת למעשרות לרבי אליעזר. גמרא: **[כז]** **עד שירשם**. כבית הלל דלעיל, והכא מחמירין ובעי שירשום משום דאקציה בידיים. ודע דמסקינן בגמרא דלחכמים אין שבת קובעת אלא בדבר שנגמרה מלאכתו, ומהני ליה דלא בעינן שיראה פני הבית, והכא שאני דכיון שאמר מפאן כו' קבעה ליה. והוא הדין בחל, אלא דגבי שבת קא משמע לן דטביל מוכן הוא, שאם עבר ותקנו מתקן, ולא אסרו אלא לכתחלה. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **אין מוציאין את האור לא מן העצים כו': ועוד אמר רבי אליעזר עומד אדם על המוקצה כו':** רעפים לבנים שרופים בכבשן ואינו אוסר ללבן הרעפים אלא החדשים מהם לפי שהם נשרפים ומתחזקות ונראה כמתקן כלי ביום טוב אבל האבנים והרעפים הישנים (והחדשים) מותר ללבן ולבשל ולצלות עליהם ומוקצה הוא משטח ששוטחין בס תאנים וענבים וזולתם ליבש. ומה שהתנה בשביעית לפי שבשנה אחרת שלא תהיה שביעית אסור לאכול מה שנמצא באותו משטח ביום שבת עד שיוציאו מעשרותיו כי עיקר אצלינו שבת קובעת למעשרות כמו שביארנו במקומות מסדר זרעים. ושביעית אינה חייבת במעשרות כמו שנתבאר במקומות מסדר זרעים ואין הלכה כרבי אליעזר: (רמב"ם)

פרק ה - משנה א

מְשִׁילִין פְּרוֹת דָּרָךְ אַרְבֵּה בְּיוֹם טוֹב, אֲבָל לֹא
בְּשַׁבָּת, וּמְכַסִּים פְּרוֹת בְּכָלִים מִפְּנֵי הַדֶּלֶף, וְכֹן
כְּדֵי יִין וְכְדֵי שָׁמוֹן **{ג}**. וְנוֹתְנִין כָּלִי תַּחַת הַדֶּלֶף
{ד} בְּשַׁבָּת:

ר"ע מברטנורה מְשִׁילִין פְּרוֹת דָּרָךְ אַרְבֵּה. מִי שֵׁישׁ לוֹ פְּרוֹת אוֹ תְּבוּאָה
שְׁטוּחַ עַל גִּגּוֹ לְהַתְנַבֵּשׁ וְרָאָה גִּשְׁמִים מְמַשְׁמְשִׁים וּבָאִים, הִתִּירוֹ לוֹ לְטַרַח
וּלְהַשְׁלִיךְ **{א}** דָּרָךְ אַרְבֵּה שְׁבַגְג וְהֵם נוֹפְלִים לְאֶרֶץ, דְּלִיכָא טַרְחָא יְתִירָא.
וְדוֹקָא אַרְבֵּה, דְּכָל אַרְבֵּה מְלַמְעָלָה לְמַטָּה [בְּתַקְרַת הַגִּגָּה], אֲבָל חֲלוֹן כְּגוֹן גִּג
שְׁמַקָּף מַחְצוֹת וְחֲלוֹן בְּכַתֵּל וְצָרִיךְ לְהַגְבִּיחוֹ עַד הַחֲלוֹן וּלְהַשְׁלִיכוֹ, כְּלִי
הַאִי לֹא שָׂרוּ רַבָּנָן לְמַטְרַח: **וּמְכַסִּין אֶת הַפְּרוֹת**. וְלֹא אֲמַרְיָנָן טַרַח שְׁלֹא
לְצָרָךְ יוֹם טוֹב הוּא **{ב}**, דְּמַשׁוּם הַפְּסֵד מִמּוֹן שָׂרוּ לִיהַ רַבָּנָן: **דֶּלֶף**. גִּשְׁמִים
הַנוֹטְפִים מִן הַגִּג: **וְכֹן כְּדֵי יִין וְכְדֵי שָׁמוֹן**. מְכַסִּין אוֹתָן מִפְּנֵי הַדֶּלֶף: **תַּחַת
הַדֶּלֶף**. לְקַבֵּל אֶת הַמַּיִם שְׁלֹא יִטְנַפוּ הַבַּיִת. וְאִם נִתְמַלֵּא הַכְּלִי שׁוֹפֵךְ
וְשׁוֹנָה וְאִינוֹ נִמְנָע: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{א}** לִישְׁנָא דְכִי יִשָּׁל זֵיתָךְ [דְּבָרִים כח]. גְּמָרָא: **{ב}** וְכַתֵּב הָרֵא"שׁ,
וְיֹתֵר נִרְאָה כְּדְבָרֵי ר"י דְּבְשַׁבָּת דְּקַתְנֵי בְּסִיפָא קָאִי אֶהְיֵי תְרֵי בְּבִי, דְּמַדְקַתְנֵי
רִישָׁא בְּיוֹם טוֹב אֲבָל לֹא בְּשַׁבָּת וּבְסִיפָא קַתְנֵי בְּשַׁבָּת, מִשְׁמַע דְּקָאִי אֶתְרֵי
בְּבִי: **{ג}** כְּדֵי יִין כו'. מוֹקְמִינָן בְּגְמָרָא בְּדַטְבְּלָא, דְּאָסוּר לְטַלְטְלוֹ, וְהָא קָא
מִשְׁמַע לָן דְּלֹא תִימָא בְּפְרוֹת הָרֵא"שׁ לְטַלְטֵל דְּוֹקָא קָא מִשְׁמַע לָן, דְּאֶפְלוּ
בְּאִין רֵא"שׁ, דְּכָלִי נָטַל לְצָרָךְ דְּבָר שְׁאִינוֹ נָטַל. וְלִמָּאן דְּאָמַר שְׁאִינוֹ נָטַל,
מוֹקְמִינָן דְּוֹקָא בְּפְרוֹת הָרֵא"שׁ, וְהִדַּר תְּנֵי כְּדֵי יִין, לְאֶשְׁמַעִינָן דְּאֶפְלוּ בְּהַפְּסֵד
מִעַט הִתִּירוּ: **{ד}** הַדֶּלֶף. דְּוֹקָא בְּדֶלֶף הָרֵא"שׁ לְרַחֲצָה, דְּאִי בְּשְׁאִינוֹ רֵא"שׁ
אָסוּר, דְּמַבְטֵל כְּלִי מֵהִיכְנוּ. הָר"ן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מְשִׁילִין פְּרוֹת דָּרָךְ אַרְבֵּה בְּיוֹם טוֹב כו': מוֹתֵר לְהַשִּׁיל פְּרוֹת
אַרְבֵּה בְּגַג אַחַד כְּשִׁירְצָה לְטַלְטֵל מִמְּקוֹם לְמְקוֹם אֲבָל לְהַשִּׁיל מִגַּג לְגַג אַחַר
אָסוּר. וְהַטַּעַם מַה שְׁאִמְרָנוּ כְּמָה פְּעַמִּים שְׁלֹא יַעֲשֶׂה כְּדָרָךְ שְׁהוּא עוֹשֶׂה בַּחוּל.
וְדֶלֶף הַמַּיִם הַנוֹזְלִים מִן הַגִּגוֹת הַתְּלוּשׁוֹת בַּעַת יִרִידַת הַגֶּשֶׁם: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ב

כֹּל שְׁחִיבִין עָלָיו מְשֻׁם שְׁבוּת, מְשֻׁם רְשׁוּת, מְשֻׁם מְצוּה, בְּשֶׁבֶת, חִיבִין עָלָיו בְּיוֹם טוֹב. וְאֵלוּ הֵן מְשֻׁם שְׁבוּת, לֹא עוֹלִין בְּאֵילָן, וְלֹא רוֹכְבִין עַל גְּבִי בְּהֵמָה, וְלֹא שָׁטִין עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְלֹא מְטַפְּחִין, וְלֹא מְסַפְּקִין, וְלֹא מְרַקְּדִין [ט]. וְאֵלוּ הֵן מְשֻׁם רְשׁוּת, לֹא דָּנִין, וְלֹא מְקַדְּשִׁין, וְלֹא חוֹלְצִין, וְלֹא מִיבְּמִין. וְאֵלוּ הֵן מְשֻׁם מְצוּה, לֹא מְקַדְּשִׁין, וְלֹא מְעַרְיְכִין, וְלֹא מַחְרִימִין, וְלֹא מַגְבִּיהִין תְּרוּמָה וּמַעֲשֶׂר. כָּל אֵלוּ בְּיוֹם טוֹב אָמְרוּ, קַל וְחֹמֶר בְּשֶׁבֶת [יד]. אִין בֵּין יוֹם טוֹב לְשֶׁבֶת [טו] אֵלֶּא אֲכַל נֶפֶשׁ בְּלֶבֶד :

ר"ע מברטנורה כל שחיבין עליו. שאסרו חכמים לעשותו בשבת משום שבות: או משום רשות. שיש בו קצת מצוה אבל לא מצוה גדולה, וקרוב הוא להיות דבר הרשות, ויש בו אסור מדברי סופרים: או משום מצוה. או שיש בו מצוה ממש, ואסרו חכמים לעשותו בשבת: חיבין עליו. שלא לעשותו ביום טוב: ואלו הן משום שבות. שהטילו עליו חכמים לשבת מהן ואין בעשייתן שום מצוה: לא עולין באילן. גזרה שפא יתלש [ה]: ולא רוכבין על גבי בהמה. גזרה שפא יחתך זמורה להנהיגה: ולא שטין על פני המים. גזרה שפא יעשה חבית של שיטין [ו]: ולא מטפחין. כפ על כפ [ז]: ולא מספקין. כפ על גרד [ח]: ולא מרקדין. ברגל. וכלהו גזרה שפא יתקן כלי שיר: ואלו הן משום רשות. משום דהנדך דסיפא הוו מצוה גמורה, לגביהו קרי להני רשות [י]: לא דנין. דין. וזמנין דהוי רשות, כגון שיש בעיר גדול ממנו, שאין מטל עליו לדון: ולא מקדשין. קדושי אשה. וזמנין דלא הוי מצוה גמורה אלא רשות, כגון דאית ליה אשה ובנים: ולא חולצין ולא מיבמין. נמי בזמן שיש אחיו הגדול ממנו הוי רשות, דמצוה בגדול ליבם. וטעמא דכלהו, גזרה שפא יכתב [יא]: ולא מעריכין. ערך פלוני עלי. ונותן כפי השנים כמו שכתוב בפרשת ערכין (ויקרא כז): ולא מחרימין. הרי בהמה זו חרם. וסתם חרמים לבדק הבית [יב]. וכלהו אסרינהו רבנן משום דדמו למקח וממכר [יג], שמוציא מרשותו לרשות הקדש: ולא מגביהין תרומות ומעשרות. ואפלו כדי לתנם לכהן בו ביום, דמחזי דמשום שמחת יום

טוב דַּכְהוֹן שְׁהוּא צָרִיךְ לָהֶן הוּא מִפְּרִישׁוֹן, אֶפְלוּ הִכִּי אָסוּר, דְּהוּהוּ לִיה מִתְּנֶקֶן. וְהִנִּי מְלִי פְרוֹת דְּטַבִּילִי מֵאֵתְמוֹל, אֲבָל פְּרוֹת דְּטַבִּילִי הָאִידִנָּא כְּגוֹן עֶסָה לְאַפְרוּשֵׁי מִינָה חֲלָה מִפְּרִישִׁינָן לֵה בְיוֹם טוֹב וְיִהְיִינוּ לִפְהוֹן: **אִין בֵּין יוֹם טוֹב לְשַׁבַּת אֵלֵּא אֲכַל נֶפֶשׁ בְּלִבָּד.** הֵךְ סִתְמָא כְּבִית שְׁמַאי דְאַמְרִי אִין מוֹצִיאִין לֹא אֵת הַקָּטָן וְלֹא אֵת הַלּוֹלֵב וְלֹא אֵת סִפְרֵי הַתּוֹרָה לְרִשׁוֹת הָרַבִּים, דְּלֹא הִתְרָה הוֹצָאָה אֵלֵּא לְצַרְךָ אֲכַל נֶפֶשׁ. אֲבָל אֲנִן קִימָא לָן כְּבִית הַלֵּל דְאַמְרִי מִתּוֹךְ שְׁהִתְרָה הוֹצָאָה לְצַרְךָ אֲכַל נֶפֶשׁ הִתְרָה נְמִי שְׁלֹא לְצַרְךָ {טו}. וְאִיכָא נְמִי מְשִׁילִין פְּרוֹת דְרָךְ אַרְבָּה דְרִישׁ פְּרָקִין, דְּבִשְׁבַּת אָסוּר וּבְיוֹם טוֹב מִתָּר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} דְּהוּי אָסוּרָא דְאוּרִיתָא, דְּהִינוּ קוֹצֵר שְׁתוּלֵשׁ מִן הַמְּחַבֵּר. רְשׁוּ"י: {ו} כְּלִי שֶׁל גִּמָּא שְׁאוּרְגִין אוֹתוֹ וְעוֹשִׂין כְּמִין חֲבִית אַרְכָּה, וְלִמְדִין בּוּ לְשׁוּט. רְשׁוּ"י: {ז} וַיְכּוּ כָף וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ [מְלָכִים ב יא], מִתְּרַגְסִים וּטְפָחוּ יָד: {ח} כְּמוֹ סִפְקֵתִי עַל יָרֵךְ [יְרֵמְיָה יח]: {ט} מְרַקְדִין. עֵת לְרַקֵּד [קִהְלֵת ג] מִתְּרַגְסִים לְטַפְזָא בְּהַלּוּלָא. וּמִפְּזִי וּמִכְרַכְרַךְ [שְׁמוּאֵל ב ו] מִתְּרַגְסִים מְרַקֵּד וּמְשַׁבַּח: {י} וְלִהְנוֹךְ קִמְאֵי קְרִי שְׁבוֹת, דְּאָסוּר שְׁבוֹת גְּמוּר יֵשׁ בְּהוֹן, לְפִי שְׁאִין בְּהוֹן צַד לְסַלֵּק גְּזוּרוֹת חֲכָמִים מְעַלְיָהוֹן, שְׁאִין בְּהֵם לְחִלּוּחִית מְצוּהָ. רְשׁוּ"י: {יא} פֶּסֶק דִּין לְדִינָן וּשְׁטֵר אַרוּסִין לְקִדּוּשִׁין וּשְׁטֵר חֲלִיצָה לְחוֹלְצָת וּכְתֻבָּה לְיִבְמָה. רְשׁוּ"י. וְכַל שְׁכּוֹן גְּרוּשִׁין, דְּלֹא סָגִי אֵלֵּא בְּכַתִּיבָה וּבוּ בְיוֹם, וּמְשׁוּם הִכִּי לֹא חֵשׁ לְמַתְנִיָּה. הַר"ן: {יב} וְתַמִּיּהֵנִי שְׁפָרְשׁוּ דְלֹא כְּחֲכָמִים דְּסַבִּירָא לְהוּ דְסִתְמָן לְכַהֲנִים, דְּהִכִּי קִימָא לָן [בְּעֵרְכִין פְּרָק ח מִשְׁנָה ו] וְהָא וְדָאִי דְכְּשִׁמְחִירִים לִפְהוֹן דְּהוּי נְמִי כְּמַקְח וּמְמַכֵּר. וְאַפְשָׁר דְּכַל שְׁכּוֹן הוּא וּרְבוּתָא הוּא לְאַשְׁמַעִינוּ דְאַפְלוּ לְבַדְק הַבֵּית דְּלִגְבוּהַ מַחְזִי כְּמַקְח וּמְמַכֵּר: {יג} עַל מַה שְׁכַתְּבֵתִי פְּרָק ג' מִשְׁנָה ו'. וְכִי תִימָא הָא אֲמַרְיָנוּ דְחֲפָצֵי שְׁמִים מִתְּרִין כּוּי, יֵשׁ לוֹמֵר דְלֹא דְמִי כְּלִי הָאִי לְמַקְח וּמְמַכֵּר, שְׁאִינוּ יוֹצֵא מִרְשׁוֹת לְרִשׁוֹת לְגַמְרִי כְּמוֹ הִנִּי דְהִכָּא. וְעַל תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {יד} קַל וְחֹמֶר בְּשַׁבַּת. הִכִּי קְאָמֵר, כִּי אֲתַנּוּ בֵּי מְדַרְשָׁא לְעַנְיָן יוֹם טוֹב מִיַּתְנּוּ, וְקַל וְחֹמֶר בְּשַׁבַּת. וּבְרִישָׁא דְקַתְנִי כָּל שְׁחִיבִים כּוּי בְּשַׁבַּת חִיבִים עָלְיוּ בְיוֹם טוֹב, רְצָה לוֹמֵר אַחֲרִים שְׁלֹא הִזְכְּרוּ בְּמִשְׁנָה זֹאת, וְאֵלוּ הֵן אֲסִיפָא קְאִי, כָּל אֵלוּ בְיוֹם טוֹב כּוּי: {טו} אִין כּוּי. לְהִיּוֹת מִתָּר לְכַתְּחַלָּה בְיוֹם טוֹב מָה שְׁאָסוּר בְּשַׁבַּת. אֲבָל לְעַנְיָן עֲנִשׁוּן יֵשׁ הַרְבֵּה, שְׁזָה בְּסִקְלָה וְכָרַת וְזָה בְּלָאוּ גְרִידָא. רְשׁוּ"י וְתוֹסְפוֹת. וּמַהֲאִי טַעְמָא נִיחָא דְלֹא חֲשִׁיב מְקַצָּה דְבִשְׁבַּת מִתָּר, דְּלֹא בָּא אֵלֵּא לוֹמֵר דְאִין מִתָּר בְיוֹם טוֹב מָה שְׁאָסוּר בְּשַׁבַּת: {טז} וְהִכִּי נְמִי הִבְעֵרָה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כל שחייבין עליו משום שבות משום רשות כו': אמרם משום שבות ומשום רשות ומשום מצוה רוצה בו כי מה שאמר ה' תשבת נכנס תחתיו השביתה מן הדברים שהוא מספר והם הנקראים שבות ועוד מן הדברים שרשות לאדם לעשותן ושלא לעשותן אבל הם תלוין במצות ויש להם מבוא בדברים התוריים והם הנקראים רשות. ועוד יכנס תחת אמרו תשבת בהשלמת הדברים שעשייתן מצוה ושלום מצוה והם אותן שנקראין משום מצוה וטעמי אסורן כלן מה שאגיד לך. אין עולין באילן גזירה שמא יתלוש. ולא רוכבין על גבי בהמה גזרה שמא יחתוך זמורה להנהיגה. ולא שטין גזרה שמא יעשה חבית של שייטין. ולא מספקין ולא מרקדים ולא

מטפחין גזרה שמא יתקן כלי שיר. ומספקין הוא הנגון וההכאה בצלצל ומטפחין ההכאה יד על יד. ואמרו משום רשות לא דנין ולא מקדשין ולא חולצין ולא מיבמין לכלן יש תנאים לא דנין בתנאי שיהיה במקום יותר חכם ממנו. ולא מקדשין בתנאי שיהיו לו אשה ובנים שאינו חייב במצות פריה ורביה. ולא מיבמין ולא חולצין בתנאי שיהיה לו אח גדול ממנו שבו היא המצוה כמו שאמרו מצוה בגדול ליבם וכשיהיו אלו התנאים אז יהיו אלו הדברים רשות. אבל אם הדבר להפך שלא יהיו אלו התנאים לא יהיו משום רשות אלא משום מצוה. והטעם שאסרום כלן גזרה שמא יכתוב. ולא מקדישין ולא מעריכין ולא מחרימין גזרה משום מקח וממכר. ולא מגביהין תרומות ומעשרות ואפילו ליתנם לכהן בו ביום ובזה דבר. ולא דבר בהוצאתם ביום טוב כדי ליתנם אחר יום טוב. וזה שאמר אין בין יום טוב לשבת אלא אוכל נפש בלבד זהו דעת בית שמאי. אבל דעת ב"ה כי יש דברים רבים מלבד אוכל נפש שהן מותרין ביום טוב ואסורין בשבת. ומהם אמרם בתחילת הפרק משילין פירות וכמו כן הוצאת לולב וקטן וספר תורה כמו שביארנו במה שקדם: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ג

הַבְּהֵמָה וְהַכֶּלִּים כְּרִגְלֵי הַבְּעָלִים. הַמוֹסֵר
בְּהֶמְתּוֹ לְבָנוֹ {ז} או לְרוּעָה, הָרִי אֱלוֹ כְּרִגְלֵי
הַבְּעָלִים. כֵּלִים הַמֵּיֶחְדִּין לְאַחַד מִן הָאֲחִין
שֶׁבַבִּית, הָרִי אֱלוֹ כְּרִגְלָיו. וְשֵׁאִין מֵיֶחְדִּין, הָרִי
אֱלוֹ כְּמָקוֹם שֶׁהוֹלְכִין :

ר"ע מברטנורה כְּרִגְלֵי הַבְּעָלִים. אין אדם יכול להוליכה ביום טוב אלא במקום שבעליה יכולים לילך: או לרועה הרי אלו כרגלי הבעלים. מתניתין פשיש בעיר שני רועים, דלא ידעינן להי מניהו הויא לה דעת בעלים, הלכך הרי הן כרגלי הבעלים אם אינה אצל הרועה מבעוד יום. אבל פשישין בעיר אלא רועה אחד, כל בני העיר מעמידין בהמתן ברשותו ובקניית שביתתו, והויא לה כרגלי הרועה: ושאין מיחדים. לאחד מהן, אלא לכלן: הרי אלו כמקום שהולכין. למקום שכלן יכולין לילך מתר להוליך את הכלים. אבל אם ערב אחד מהן לסוף אלפים

לצפון והשאר לא ערבו, הוא מעבב על ידם מלהוליקה לדרום אפלו פסיעה אחת מפני חלקו, והן מעבבין על ידו מלהוליקה לצפון אלא אלפים אמה שהן מתרין בהן : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יז] לבנו. ואף על גב דהוא יחיד לא קנה, לפי שדרך בני אדם למסר פליהן וחפציהן לבניהן ואינם מחשיבין אותם כאלו הוציאום מרשותם. המגיד משנה : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **הבהמה והכלים כרגלי הבעלים המוסר כו' :** כבר קדם לך בערובי תחומין כי האדם יכול לילך לאיזה רוח שירצה יותר מאלפים אמה והוא שיחסר שיעור אותה התוספת מן הרוח שכנגדו על הדרכים שקדם חלוקה לשם ואמר בכאן כי בכל מקום שיוכל האדם ללכת תלך בהמתו וכל חפציו. ואמרו המוסר את בהמתו לרועה או לבנו הרי אלו כרגליו רוצה בו רגלי הבעלים ובתנאי שיתן אותה לשני בנים או לשני רועים שלא נתקיימו קנייתה לאחד מהם אבל אם נתנה לרועה אחד הרי היא כרגלי הרועה : (רמב"ם)

פרק ה - משנה ד

השואל כלי מחברו מערב יום טוב, כרגלי השואל. ביום טוב, כרגלי המשאיל. האשה ששאלה מחברתה תבלין ומים ומלח לעסתה, הרי אלו כרגלי שתיהן [כ]. רבי יהודה פוטר במים, מפני שאין בהן ממש :

ר"ע מברטנורה **כרגלי השואל.** שהרי קנה שביתתו אצלו בין השמשות, דבין השמשות שהוא פניסת היום קונה שביתה. ואפלו לא בא ליד השואל אלא ביום טוב [יח], דלאו ברשותיה קימין בבין השמשות, הרי אלו כרגליו של שואל. ואם שאלו ביום טוב משחשכה, הרי הן כרגלי המשאיל, לפי שקנה שביתה אצל בעליו. ואפלו היה רגיל להשאיל בכל יום טוב [יט] : האשה ששאלה מחברתה תבלין. לקדרתה : ומים ומלח. לעסתה : הרי אלו. הקדרה והעסה : כרגלי שתיהן. אין מוליכין אותן

אָלֵא בְּמָקוֹם שֶׁשְׁתִּיחֶן יְכוּלוֹת לֵילֵךְ. דְּכִיּוֹן דְּבִיּוֹם טוֹב שְׁאַלָה, קָנוּ הַתְּבַלִּין אוֹ הַמִּים וְהַמְּלַח שְׁבִיתָה אֶצֶל בְּעִלְיָהֶן: **שְׂאִין בָּהֶם מִמֶּשׁ**. אֵין נְפָרוֹת לֹא בְּקִדְרָה וְלֹא בְּעֶסָה, כְּגוֹן שֶׁהַתְּבַשִּׁיל עֵבָה וְאֵין הַמִּים נְכָרִים בָּהּ, הַלֶּכֶף אֵין מְעַכְבוֹת הוֹלְכָתוֹ. וּבְמַלַּח לֹא פְּלִיג רַבִּי יְהוּדָה, דְּמִיָּרִי בְּעֶסָה שֶׁנִּלְוְשָׁה בְּמַלַּח שֶׁהִיא גְּסָה וְעֵבָה, שֶׁהִיא נְכָרָת וַיֵּשׁ בָּהּ מִמֶּשׁ. וְאֵין הַלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יח} וְהַשּׂוֹאֵל דְּקִתְנֵי בְּדַבּוּרָא בְּעֶלְמָא וְלֹא מִשְׁדָּ מִבְּעוֹד יוֹם, וְקָא מִשְׁמַע לֶן כִּיּוֹן דְּאֶסְמְכִיה בְּרִשׁוּתִיה אִוְקְמִיה. רַשִּׁי: {יט} פְּרוּשׁ לְהַשְׂאִיל כְּלִי זֶה לְהַשְׂאִיל הַזֶּה, וְכִיּוֹן דְּבַעֲרַב יוֹם טוֹב זֶה לֹא אָמַר לִיה לֹא אִוְקְמִיה בְּרִשׁוּתִיה, מִשּׁוּם דְּמִימַר אָמַר דְּלִמָּא מִשְׁכַּח אִינִישׁ אַחְרִינָא וְאַזִּיל וְשְׂאִיל מִנִּיה. גְּמָרָא. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: {כ} **שְׁתִּיחֶן**. וְלֹא בְּטָלִי מִים וּמְלַח אֲגַב הָעֶסָה, מִשּׁוּם דְּהוּי דְּבַר שְׁיֵשׁ לוֹ מִתִּירִין. גְּמָרָא. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **השואל כלי מחבירו מערב יום טוב כו':** אמרם כרגלי השואל אפילו לא נתן לו אותו הבגד אלא ביום טוב כיון שקדם שאילתו מערב יום טוב הרי היא כרגלי השואל. ואמרם כרגלי המשאיל ואפילו היה רגיל לשאול ממנו אותו חלוק בכל יום טוב לא נאמר שיהיה עיקר לאותו רגילות אלא כיון שלא שאלו מערב יום טוב הרי הוא כרגלי בעליו ואין הלכה כרבי יהודה. ואמרם כרגלי שתיחן ענינו שבאותה העיסה הוי בה שותפות כדי שלא תלך אותה העיסה אלא עד מקום ששתיחן יכולין לילך שאם האחת ערבה למזרח אלפים אמה שא"א לה ללכת במערב אפילו זרת אחת כמו שנתבאר והאחרת ערבה במערב אלפים אמה שאי אפשר לה ללכת בצד המזרח כלל אותה העיסה לא יזיזנה ממקומה: (רמב"ם)

פּרָק ה - מִשְׁנָה ה

הַגְּחָלֶת כְּרָגְלֵי הַבְּעָלִים, וְשִׁלְהֶבֶת בְּכָל מָקוֹם. גְּחָלֶת שֶׁל הֶקְדֵּשׁ מוֹעֵלִין בָּהּ, וְשִׁלְהֶבֶת לֹא נֶהְנִין וְלֹא מוֹעֵלִין. הַמוֹצִיא גְּחָלֶת לְרִשׁוֹת הַרְבִּיּוֹת, חַיֵּב. וְשִׁלְהֶבֶת, פָּטוּר. בּוֹר {כא} שֶׁל

יחיד, כַּרְגְּלֵי הַיְחִיד. וְשָׁל אַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר, כַּרְגְּלֵי אַנְשֵׁי אוֹתָהּ הָעִיר. וְשָׁל עוֹלֵי בָּבֶל, כַּרְגְּלֵי הַמַּמְלָא :

ר"ע מברטנורה וְשִׁלְהֶבֶת. כַּגֹּן הַדְּלִיק נֵרוֹ בְּשִׁלְהֶבֶת חֲבָרוֹ, אֵינוֹ מְעַבֵּב בְּאֶסוֹר תְּחוּמֵינָן: **מוֹעֲלִין בָּהּ.** הַנְּהַנְהָ מִמֶּנָּה מְבִיא אֶשֶׁם מְעִילוֹת: **וְשִׁלְהֶבֶת לֹא נֶהְיִין.** לְכַתְחַלָּה מִדְּרַבָּנָן. וְאִם נֶהְנוּ לֹא מוֹעֲלִין, אֵין חֲיָבִין קָרְבָן מְעִילָה, דְּלִית בָּהּ מִמְשָׁא. וְכֵן הַמוֹצִיא גַחְלַת בְּשֶׁבֶת לְרִשׁוֹת הַרְבִּים חֲיָב, וְשִׁלְהֶבֶת שְׁדַחְפָּה בְּיָדוֹ מְרִשׁוֹת הַיְחִיד לְרִשׁוֹת הַרְבִּים פְּטוֹר: **כַּרְגְּלֵי הַיְחִיד.** אֵין מוֹלִיכִין הַמִּים אֶלָּא כַּרְגְּלֵי בְּעַל הַבּוֹר: **כַּרְגְּלֵי אוֹתָהּ הָעִיר.** אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ חוּץ לְעִבּוּרָהּ **[כב]**: **וְשָׁל עוֹלֵי בָּבֶל.** הָעֲשׂוֹי לְעוֹבְרֵי דְרָכִים בְּאֲמֻצֵּי הַדֶּרֶךְ, וְעֲשָׂאוֹם בְּנֵי הַגּוֹלָה לְשִׁתּוֹתָם בְּעִלּוֹתָם: **כַּרְגְּלֵי הַמַּמְלָא.** מִפְּנֵי שֶׁהוּא הַפְּקָר וְהַפְּקָר נִקְנָה בְּהַגְבָּהָה. וְאִם בָּא אֶחָד וְשָׁאֵל לוֹ מִימֵיו אֵינוֹ מוֹלִיכִין אֶלָּא כַּרְגְּלֵיו, דְּקִסְבֵּר הָאִי תִנָּא יֵשׁ בְּרָרָה לְהַחְמִיר **[כג]** וּמֵאֲתַמּוֹל הַבְּרֵר הַדְּבָר דְּלֵהָאֵי גְבָרָא חֲזוּ וּבְרִשׁוֹתֶיהָ קִיָּמִי. וְדִלָּא כַּרְבִּי יוֹחֲנָן בֶּן נוּרִי דְאָמַר חֲפָצֵי הַפְּקָר קוֹנִין שְׁבִיתָה לְעֲצָמוֹן בְּמִקּוּמוֹן: (ר"ע מברטנורה).

עִיקַר תּוּ"ט [כא] בּוֹר כּו'. כָּל מְקוֹם שֶׁשׁוֹנָה בּוֹר הוּא מִים מְכַנְסִים, וְהַכִּי אֵיתָא בְּגִמְרָא, דְאֵלוֹ הַנוֹבְעִים הָרִי הוּן כַּרְגְּלֵי כָּל אָדָם, פְּרוּשׁ הַמַּמְלָא רָאשׁוֹן: **[כב]** רִשִׁי. וְנִרְאָה בְּעֵינַי דְּדוֹקָא כְּשֶׁלֹּא עָרַב אֶחָד מֵהוֹן, דְּאִם לֹא כֵן הוּא מְעַבֵּב. עוֹד יֵשׁ לוֹמַר דְּשָׂאֲנֵי מִים דְּכָלִין וְאֵינָם נִשְׁאָרִים לְאַחַר עֲשִׂית צְרָכֵיו בְּהֵם, שְׂיָדָ לּוֹמַר בְּהֵם יֵשׁ בְּרָרָה, מָה שְׂאִין כֵּן בְּכָלִים. וְעַיִן תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב: **[כג]** דְּתַחוּמֵינָן דְּרַבָּנָן, וּבְדְרַבָּנָן קִיָּמָא לָן יֵשׁ בְּרָרָה: (עִיקַר תּוּ"ט).

רמב"ם הגחלת כרגלי הבעלים ושלהבת בכל מקום כו': בור של יחיד כרגלי היחיד ושל אנשי אותה העיר כו': מי שהיו פירותיו בעיר אחרת כו': כל זה מבואר: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ו

מי שהיו פירותיו בעיר אחרת, וערבו בני אותה

הָעִיר לְהָבִיא אֶצְלוֹ מִפְּרוֹתָיו, לֹא יָבִיאוּ לוֹ.
וְאִם יָעַרְב הוּא, פְּרוֹתָיו כְּמוֹהוּ:

ר"ע מברטנורה **לא יביאו לו**. מפרותיו, הואיל והוא לא יערב לשם,
דפרותיו כמוהו: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כל זה מבואר: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ז

מִי שְׁזָמַן אֶצְלוֹ אוֹרְחִים, לֹא יוֹלִיכוּ בְיָדָם
מְנוֹת, אֲלֵא אִם כֵּן **{כד}** זָכָה לָהֶם מְנוֹתֵיהֶם
מֵעָרְב יוֹם טוֹב. אִין מִשְׁקִין **{כה}** וְשׁוֹחֲטִין אֶת
הַמְדַבְּרִיּוֹת, אֲבָל מִשְׁקִין וְשׁוֹחֲטִין אֶת
הַבְּיָתוֹת. אֵלוֹ הֵן בְּיָתוֹת, הַלְנוֹת בְּעִיר **{כו}**.
מְדַבְּרִיּוֹת, הַלְנוֹת בְּאַפְר **{כז}**:

ר"ע מברטנורה **מי שזמן אצלו אורחים**. מעיר אחרת, ויבאו אצלו על ידי
ערוב: **לא יוליכו**. לאחר סעודה מנות בידם לביתם: **אלא אם כן זכה
להם**. על ידי אחר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כד} אלא אם כן. ואף על גב דבמשנה ד' בדבורא קני ליה
השואל, שאני התם דאמר ליה משאיל לשואל גופיה, הלכך סמכה דעתיה,
אבל הכא דלא אמר ליה בעינן זכוי. הר"ן: **{כה} אין משקין**. לענין ההשקאה
בעלמא ודאי אלו ואלו מזונותיהם עליה ומתיר להשקותם, משום הכי מפרש
בגמרא דמשום שחיטה נקט, ואגב אורחיה קא משמע לן דלשקי והדר
לשחט, משום סירכא דמשכא כוי. הר"ן. ועין תוספות יום טוב: **{כו} בעיר**.
כתנא קמא דבריתא שפרש שיוצאות ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך
התחום, ונמצא שהן מוכנות: **{כז} באפר**. פרש הרמב"ם שם הכפרים.
והערוך פרש כמו ותריענה באחו [בראשית מא], ורצונו לומר שהם חוץ לתחום,

וְהֵם מְקַצִּים, דְּאִין דְּעַת אַנְשֵׁי הָעִיר עָלֵיהֶן. וְעֵין מָה שֶׁפְּתַבְּנוּ פֶּרֶק ד' מִשְׁנָה ג'. וּמִיָּהוּ הֵקָא אֵיתָא מֵאן דְּאָמַר בְּגִמְרָא דְאַף רַבִּי שְׁמַעוֹן מוֹדָה דְהוּי כְּגֵרוּגְרוֹת וְצִמּוּקִים דְּדַחִינְהוּ בְּיַדִּים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מי שזמן אצלו אורחים לא יוליכו בידם מנות כו': אין משקין ושוחטין המדבריות כו': רוצה באמרו לנות בעיר בתוך תחום שבת. ולנות באפר שיהיו בכפרים כל ימי החום והקיץ ואינן נכנסות לעיר עד שירדו הגשמים. ואפר שם הכפרים: ואמרו משקין להודיעך תועלת כי ההשקאה קודם שחיטה יתיר ריאתה ואם יש שם סירכא חלושה נשמטת ונכרתת ואסר שחיטת המדבריות לפי שהם מוקצה: (רמב"ם)

